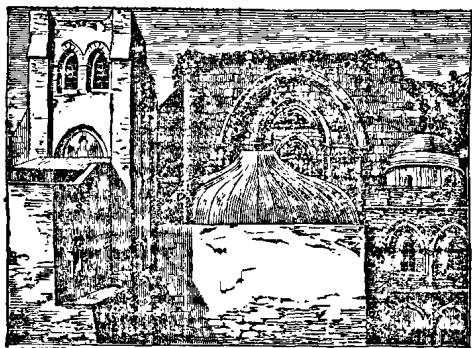

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԸՅԳԵՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԵՒ ԳԵՂԱՔԱԿԱՆ

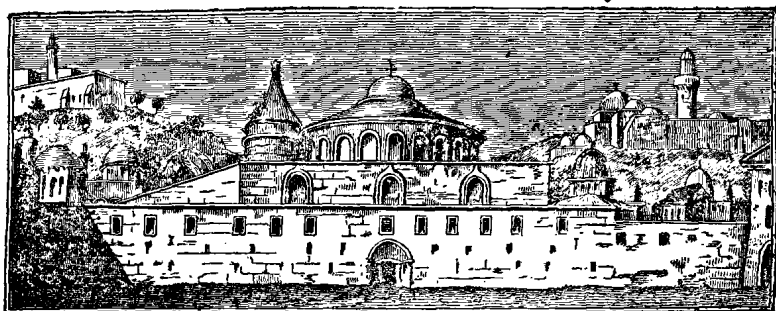
ՀԱՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՇՐՋԱՆ ՄԻՆԱՆԱՅ

ՅԵՐՈՒՍԱԼԱՅ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ԶԱԿՈՎԱԲԱՆՑ

1869

Մ Ի Յ Ն

ՉՈՐՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 4

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԱՊՐԷ 30
1869

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ր Դ Ա Յ Ի Ն Կ Ր Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն (*)

Լ:

ՀԵՏԵՒՈՒԹԻՒՆ

ՆԱԽԸՆԹԱՅ ԳՐԱԽՈՆԵՐՈՒՆ ԱԷՂ ԽՁ
սածնեբէն կը հետեւի, որ քրիստոնէա-
կան դաստիարակութիւնը հասարա-
կոց վարքը կը կենդանագործէ, քաղա-
քական և ընկերական կեանքը կը բար-
ւոյնէ, ազգայնութիւնը կը վերահաստատէ
և զարմանալի կերպով ժողովուրդը կ'ա-
ռաջնորդէ մտաւոր զարգացման: Լը
հետեւի նմանապէս, որ քրիստոնէա-
կան դաստիարակութեան եռանդը կը
բազմապատկէ և կը կանոնաւորէ դըպ-
րոցները, կը քաղցրացնէ ուսուցիչնե-
րու և ուսանողներու աշխատանքը, և ի

մանկութենէ կ'սկսէ մարդը իր մեծ
նպատակին գիմելու: յաղովբգի ա-
մենամեծ կարօտութիւնը լցուցանե-
լու համար հարկ է ուրեմն քրիստոնէա-
կան դաստիարակութեան վրայ մեծ մը-
տադրութիւն դարձնել: Իրաւ է որ պա-
կաս են հօր բազուկներ այս բարոյա-
կան մշակութեան համար: Իրաւ է
որ Խաչի ճշմարիտ աշակերտները սա-
կաւաթիւ են: Բայց այս եւս խոստո-
վանքի է, որ սակաւաթիւ ճշմարիտ
քրիստոնեայքը աւելի շատ բան կ'ա-
րող են առնել, քան թէ թերահաւատ-
ներու ահագին բազմութիւնը: Վա-
սըն ղի, մի հատ ճշմարիտ քրիստոնե-
այն մի կատարեալ Զատագովութիւն
(Apologie) է քրիստոնէութեան, վասն զի

(*) Հարանգութիւնը տես թիւ 5.

Ճշմարիտ քրիստոնէի լոյսը շատ մարդիկ կարէ լուսաւորել : Եւրո լ'էտաւ բանի լոյսը փայլի հիմնուած դպրոցներուն մէջ , ուսանողաց և ուսուցչաց վարուց և բարուց մէջ , շարագրուածոց և մատենագարանաց մէջ , իսկոյն քրիստոնէական դաստիարակութիւնն կը ծանաջուի ժողովուրդին մէջ իր քաղցր պտուղներով փարիսականութիւնը կը վերանայ և ճշմարտութիւնը կը յաղթանակէ :

Եւսթինիանոսի գլուխներուն մէջ քրիստոնէական դաստիարակութեան կարևորութիւնն պարզելով ասացինք , որ այն դաստիարակութիւն անհրաժեշտ պարտաւորութիւն է ամեն անհատի համար , հետեւապէս բաւական չեն միայն մասնաւոր դպրոցները , այլ իւրաքանչիւր գերդաստան պէտք է որ իսկապէս քրիստոնէական դաստիարակութեան դպրոց լինի : Ասան զի , գերդաստանի մէջ է ընկերական կենաց երջանկութեան կամ ապերժանկութեան հիմքը , ընտանեկան յարկէն է որ կ'օրհնուի կամ կ'անիծուի , կը փառաւորուի կամ կը նախատուի քաղաքական կառավարութիւնը և ուր ընտանեկան կեանքը բարեկարգ չէ , բռնաւ չըկայ ոչն տեղ քաղաքական բարեկարգութիւն : Եւրո գերդաստանը անդաստիարակ է , դպրոցներու տառապանքը բազմապատիկ է . վասն զի մանկան դպրոցէն ստացած բարոյական դրամագլուխը գերդաստանի մէջ կը վառնուի : Ատաճեցէք միանգամ , թէ ինչ դժբաղդութիւն է՝ մի ձեռքով տտանալ , միւսով կորուսանել , դպրոցէն քաղել , գերդաստանի մէջ ջրուել :

Իայց ո՞վ չըգիտէ , որ անդաստիարակ ժողովրդի մէջ բոլոր դպրոցներն այս անպտուղութե մէջ կը տարուբերին : Աւրեմն հարկ է դաստիարակել ոչ մի-

այն մանուկները , այլ գերդաստանի հոգրերը , չափահասները , ազգը . և այս մեծ ջանքն է , որ կարող է մեծ արգասիք յառաջ բերել , և միայն քրիստոնէութիւնն է որ կը պատուիրէ բնաւորութիւնները ազնուացնել , չափահասներու մէջ նոր սովորութիւններ ըստեղծել և դէպի մանկութիւն հրաւիրել այն մարդիկը , որոնք արդէն ծերացած են : Վրիստոնէութիւնն է միայն , որ օրինական լիկոգիմոսներուն վերստին ծնունդ կը պատուիրէ : Այն քրիստոնէութեամբ է , որ մարդիկ երկրորդ ծննդեամբ կը ծաղկին , ինչպէս այն ծառերը , որ աշնան ժամանակ գարնան ծիծաղկոտ յատկութիւններ կը փայլեցնեն : Վրիստոնէութիւնն է միայն , որ կը վերածէ հոգին դէպի իւր օրորոցը , կրկնել կուտայ կեանքը և վերստին կրկնի եղանակաց շրջանառութիւն երկրորդ մանկութենէ երկրորդ երիտասարդութեան կը բերէ : Եւս զօրութիւնն , որ սուրբ Ղրքի մէջ է , միայն սուրբ Ղրքով կարող ենք գործադրել : Սուրբ գիրքը և իւր պատուէրները կը դաստիարակեն այն հասակն անգամ , որուն համար գոչցես անհրճարին է ուրիշ դաստիարակութիւն : Սուրբ Ղրքով միայն ազգի բազմութիւնը կարող է հասնիլ բարձր , հաստատ և կենդանի բարոյականութեան : Եւ կարող ենք համոզուիլ որ ժողովրդի մէջ բիւրապատիկ աւելի կրօնական դիւրագրաստութիւն (Susceptibilité) կայ , որուն աշխարհային մարդիկները վարժած չեն հաւատալու : Շատ անգամ փորձուած է , որ քրիստոնէական արթուն հովիւները միանգամ զարթուցանելով ժողովրդի մէջ Ս. Գրոց ուսման եռանդը , տեսեր են , որ ժողովրդի մէջ արծարծուեր է միանշագ քաղց և ծարաւ արդարութեան համար : Եւսուածաշնչի այս փրկարար ազդեցութիւնը զգալով

մըջափ ցաւ է մեղ համար, որ կը տեսնենք մեր աչքով, որ մեր մանուկները, այն բանական և անմահ արարածները քրիստոնէական դաստիարակութենէ զուրկ կ'աճին մոլութեան, չտրագործութեան և վայրենիութեան համար, կ'աճին կը զօրանան ֆիզիքայէտաւանց բարոյապէս զօրանալու, և այսպէս հասարակութեւ որդեր կը պատրաստուին յենք քրիստոնէայ ենք, և այս բաներու վրայ խիստ ուշի ու շով պարտինք խորհիլ Գարսինք Սահակայ և Սեսրոպայ ժաւանակները մեր միտքը բերելնոցա թողան անմահ աւանդ Ս. Գիրքը տպագրել բաղմամբ օրինակներ և քրիստոնէական դաստիարակութիւնը հիմն դնել մեր Ազգի վերականգնութեանը յառաջադիմութեանը և երկրաւոր ու երկնաւոր երջանկութեանը: Պէտք չէ յուսահատիկը և ոչ մի արգելքէ, պարտինք աշխատիլ, որ զօրանանք, վասն զի յետուած անաշխատ ազգերուն և անհատներուն զօրութի չտար Գաղղիայի նշանաւոր զօրական մի տասն է թէ՛ Անկարիէն դաղղիներէն բառ չէ. որչափ աւելի երաւամբ քրիստոնէայք պարտին ասել որ անկարիէն քրիստոնէական բառ չէ, Որչափ աւելի պարտական է ասել մեր Ազգը, որ Անկարիէն քրիստոնէական բառ չէ, վասն զի իւր 19 դարեան քրիստոնէութեան մէջ անթիւ անկարիէն ներ տեսած է անարարող եղած քրիստոնէութեան շնորհիւ: Սի կորող էր գուշակել երբեք, թէ Հայոց Ազգը կարող էր դիմանալ այնքան բռնութեանց և հալածանաց կարկուտներուն, զորս դաբերը տեղացին իր վրայ. սակայն դիմացաւ իր միակ քրիստոնէութեան շնորհիւ, եւ այսօր իբրեւ պատմական սքանչելի երեւոյթ մի կ'ապրի տակաւին ազգաց մէջ: Կամիմք ասել, որ քրիստոնէութիւնը պահպանած է եւ կարէ պահպանել և զօրայնել մեր Ազ

գը, և թէ ջանանք դաստիարակել ըզմեզ քրիստոնէութեան մէջ, ճշմարիտ և կենդանացուցիչ քրիստոնէութեան, և ոչ թէ փառիսականութեան կամ տգիտական խղճութեան: Տպագրութիւնը տակաւին չը գտնուած՝ մեր անմահ Վախիկքը Սուրբ Գրոց ձեռագիր օրինակներով ճոխացուցած էին մեր հայրենիքը, որոց քաղմամբ մնացորդները տակաւին կը տեսնուին շատ տեղ, որչափ պարտաւոր ենք մենք ուրեւմտի դիւրահաս առնել ամենուն Սուրբ Գիրքը, մինչդեռ տպագրութիւն ունինք և տպարան:

Ամփոփելով մեր խօսքը կը կրկնենք մի անգամ ևս, որ եթէ քրիստոնէական դաստիարակութիւն հիմն լինի մեր գրգռոցներուն, խիստ արագ արագ կը ծաւալի մեր մէջ ժողովրդային կրթութիւնը: Այս վե՛մ կէտը կը նշանաւորէ հրապարակաւ և ազգային կրթութեան փափաքողներուն կը թողունք խորհիլ և արդիւնաւորել մեր կողմէն այս միայն աւելցնելով, իբրեւ բուն հետեւութիւն մեր գրուածոց թէ՛ դաստիարակութիւնը կարեւոր է թագաւորին իւր գահին վրայ և գործաւորին իւր աշխատանաց մէջ. կարեւոր է կանանց, վասն զի նոցա ձեռքն է մանկանց ապագան. կարեւոր է ժողովրդին, վասն զի հայրենաց բաղդը ժողովրդի դաստիարակութենէ կախուած է. կարեւոր է բովանդակ աշխարհին, վասն զի դաստիարակութեան մէջ է մարդկային Ազգի երջանկութիւնը. վասն զի դաստիարակութեան մէջ ծածկուած է մարդկային սեռի բարօրութեան և կատարելագործութեան մեծ խորհուրդը:

Օ.

ՈՒՍՈՒՑՅԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

Սետեւանի դպրոցի կամ վար

ժապետանոցի կարեւորութիւնը զգալի եղած է մեր Վլադիմիր մէջ : Տաճկաւ տանի լուսահոգի Ստեփանյան խորհրդայն 1865 ին հրատարակած Տեղեկագրոյն մէջ այս խօսքերը կը կարդանք . « Երբ որդական վարժարանները իրենց համար դասատուներու պէտք ունին, այս դասատուներն ալ պատրաստուելու համար՝ Եւրոպայոյն վարժապետանոցի մը, բարձրագոյն վարժապետանոց մ'ալ դարձեալ բարձրագոյն ուսմանց վարժապետներու ոչ թէ՛ » (որինաւոր վարժապետներու թիւը աճեցնելու համար պէտք է որ Վլադիմիր ունենայ վարժապետանոցներ, բայց ունեցած վարժապետները շահելու միջոցներ ալ պէտք են) : Մանօրինակ առաջարկու թիւն մի եւս կը կարդանք 1867 ին Ռուսաստանի մէջ հրատարակուած Վլադիմիր իրաւական անուամբ տեսարակին մէջ . « Բայց մեզ առաւել հարկաւոր է բարեկարգել մեր ազգային ուսումնաբանների կառավարութիւնը այն հիմքերի եւ հաստատանների վրայ, որ կառուցել է մեր ժամանակի դաստիարակութեան գիտութիւնը, և կազմել վարժապետական դպրոցներ, բարեկարգել մի և նոյն ժամանակ հասարակ դպրոցները, բայց այնպէս որպէս կարգադրած և բարեկարգած են Վերմանիայի, Հելլենցիայի, Իտալիայի, Գերմանիայի, Նիւթիայի և Գրանսայի դպրոցները, Եւս անհրաժեշտ հարկաւորութիւնը դարձան անող և վարժապետական դպրոցներ կանոնաւոր կերպով հիմնող կաթողիկոսը, Ս. Սեբաստիան հետ կը յիշուի ազգային երախտագէտ յիշգրտութեան եւ ազգային պատմութեան մէջ » :

Եւս երկու գրաւոր առաջարկութեան զատ մենք կարդացած ենք ուրիշ առաջարկութիւններ եւս և ներկայ եղած ենք զանազան խորհուրդ-

ներու վարժապետական դպրոցներու կարեւորութեան մասին, բայց այն երկու առաջարկութեանց յիշեցընելն եւս բաւական են ցոյց տալու, որ թէ՛ Տաճկաստանի և թէ՛ Ռուսաստանի ազգայինք զգացած են տրդէն ուսուցչական դպրոցներու կարեւորութիւնը, այսու տարբերութիւն միայն, որ Տաճկաստանի ուսումնական խորհուրդը կը յուսայ՝ Տերութեան ձեռքով պատանինք ուղարկել ի Փարիզ և ուր կազմել ազգային վարժապետանոց . իսկ Ռուսաստանի հայը կաթողիկոսէն կը յուսայ, բայց մենք ուղղակի Վլադիմիր պարտաւոր կը համարենք այս մեծ գործոյն վրայ խորհելու և արդիւնաւորելու : Ուղղակի Վլադիմիրաւոր կը համարենք, վասն զի հաստատ համոզուած ենք որ Վլադիմիր իր զօրութեան և աշխատանքէն կարէ յուսալ յառաջագիծութիւն և վերակենդանութիւն, և ոչ թողաւ : Վասն զի ժողովուրդն է որ Տերութի կը կազմէ, և Վլադիմիր կաթողիկոսութիւն տեսապէս և ընդհանուր Վլադիմիր դէնք մեր ներկայ առաջարկութիւնը :

Չենք ուզեր երկար փաստերով հաստատել թէ մեր Վլադիմիր վարժարաններ աւելի կան, քան թէ վարժապետներ : Չենք ուզեր երկարորէն ապացուցանել թէ՛ ուսուցչական թիւնը սչ իր վեմը շահնակութիւնն ունի մեր Վլադիմիր մէջ և ոչ իւր արժանաւորներ կոչացուցիչները : Չենք ուզեր, վերջապէս, այս մասերուն վրայ երկար խօսիլ, վասն զի աչք ունեցողները արդէն կարող են տեսնել : Եւս միայն համառօտիւ ուսուցչական պաշտօնի վեմութիւնը առաջ բերելով ընթերցողաց կը թողունք իմաստասիրել, թէ ինչ խոր անդունդ կայ դաստիարակութեան պաշտօնի և մեր ազգային ներկայ դաստիարակաց մէջ, չը հաշուե-

լով քանի մի հազուադիւս բացառու-
թիւնները :

Սի գերմանացի նշանաւոր մանկա-
վարժ (pédagogue) կ'ստէ թէ. «Ստուգչին
հարկէ ունենալ գերմանացու ուսու-
ցութիւնը, ի էսինգի օրամտութիւնը,
կէպէքի գգացմունքը, Պետտարցիի ե.
ուանդը, Տէլիիսի պարզութիւնը, Օյլը
մանի պերճախօսութիւնը, ի էյքնիցի
գիտութիւնը, Սկրատի իմաստու-
թիւնը և Վրիստոսի սէրը 7 : ի էսինգ,
ի էյքնից, Սկրատ և այլքայնպիսի մար-
դիկ են, որ մարդկային ազգի մտաւոր
եւ քարայական զարգացման պատմու-
թեան մէջ համաշխարհական համբա-
ւոտացած են, իսկ Վրիստոս՝ Մտուած
է : Ուրեմն թէ ինչքան մեծ պաշտօն
է ուսուցչական պաշտօնը, այս տե-
ղէն խիստ դիւրին է մակարեթել : Ու-
սուցիչը պարտական է իւր ժամանա-
կակից յառաջադիմութեանը առաջ
նորդ լինիլ, որ առանց ժամանակի
ընդհանուր հոգին իմանալու՝ անհնա-
րին է : Ուսուցիչը պարտական է ման-
կութիւնը առաջնորդել ի բարին, ի
կատարեալն եւ ի ճշմարտն, որ ա-
ռանց բարի, կատարեալ և ճշմարտու-
սէր լինելու՝ անհնարին է : Ուսուցի-
չը պարտական է դաստիարակութեան
գիւրքին եղանակաւ կատարել իւր պաշ-
տօնը, որ առանց դաստիարակութեան
վրայ գրուած ընտիր խորհուրդներուն
ծանօթ լինելու՝ անհնարին է : Ուսու-
ցիչը պարտական է ի նկատման ունե-
նալ երկրի և ազգի ամեն հանգամանք-
ները և մանկանց իւրաքանչիւր բնա-
ւորութիւնը, որ առանց խորին հում-
տութեան և աշտուրջ մտադրութեան՝
անհնարին է : Սերժապէս, ուսուցիչը
պարտաւոր է նախ առնել և ապա ու-
սուցանել : Եւանց այս պայմաններուն
ուսուցչութիւնը մի լոկ հնչիւն է, որ
նշանակութիւն չունի : Դաստիարա-

կութեան պատմութիւնը կ'ստուգա-
նէ մեզ, որ մինչեւ ցայսօր շատ կա-
նոններ գրուած են, շատ եղանակներ
հնարուած են և շատ յորդորներ խօ-
սուած են, բայց միանգամայն խոստո-
վանուած է միշտ որ ամենէն մեծ կա-
նոնը եւ եղանակը՝ ուսուցչի անձնա-
ւորութիւնն է : Իթէ ուսուցչի անձ-
նաւորութիւնը մեռած է դաստիարա-
կութեան նկատմամբ, մեռած է հե-
տեւապէս ամենայն ինչ : Մտածեցէք
միանգամ, որ ուսուցչի խնամողը
յանձնուածը ոչխարի հօտ չէ եւ ոչ
այծերու երամակ, այլ հոգիներ, ո-
րոց զարգացման և ուղղութեան ա-
ռաջնորդ պարտ է լինիլ ուսուցիչը :

Մտածեցէք միանգամ, թէ ինչ
մեծ պաշտօն է այս, և մի կարեկից աղ-
նարկ ձգեցէք մեր ազգային ուսուցիչ-
ներու անձնական արժանաւորութեան
և կացութեան վրայ, և այնուհետեւ
կարողէք հասկանալ թէ ինչ վիճակի
մէջ է մեր ազգային կրթութիւնը :
Մինչդեռ Ղզգի մէջ գտնուած ամե-
նէն հանձարաւոր, ամենէն առաքինի,
ամենէն լուսաւոր ու մեծ անհասնե-
րը պէտք է որ լինէին ազգային կրթ-
թութեան առաջնորդները, ընդհա-
կառակն նոյն վեւմ պաշտօնը մեծ մա-
սամբ ամենուտկար անձանց ապա-
տան եղած է : Սչ Ղզգը տակաւին գը-
նահատած է օրինաւոր ուսուցչի աղ-
ժանաւորութիւնը եւ արդարապէս
վարձատրած, և ոչ ուսուցիչները մը-
տաբերած են թէ՛ ինչ մեծ պաշտօն է
իրենց պաշտօնը, Ղզգի կողմէն անբա-
ջալերութիւնը և ուսուցչաց կողմէն
յուսահատութիւնն ու անտարբերու-
թիւնը այնքան նուաւտացուցած են
գաստիարակութեան վեւմութիւնը,
որ գոցցես անարգ պաշտօններու կար-
գը գասուած է : Մեն որ անխորա-
բար կը կոչուի կամ կը մղուի այն պո-
-

տօնը վարելու, որուն վրայ գուցէ երկու ժամ արթուն խղճմանօք խոր հած չէ: Ս'ի ամենամեծ սխալմունքէ կարծել՝ թէ ամեն կարգացող, ամեն գրագէտ եւ նա եւ ամեն գիտնական կարող է ուսուցանել կրթել և դաս տխարակէլ, վասն զի դաստիարակութիւնն ինքնին մի առանձին գիտութիւն է, որուն ամեն մարդ ընդունակ չէ, որուն համար խիստ մեծ ջանք և պատրաստութիւն հարկաւոր է: Վննա մեծ սխալմունք է կարծել թէ մեր դպրոցները կարող են յառաջդիմել այն ուսուցիչներու ձեռքով, որոց մեծ մասը դաստիարակութեան այլ բէնն անգամ ուսած չեն:

Ըրդ՝ այս մեծ սխալմունքը ուղղելու համար անհրաժեշտ հարկաւոր է գոնէ առ այժմ երկու վարժապետական դպրոցի հիմն դնել մէկը Վ. Պօլսոյ մէջ և միւսը Թիֆլիզի Հարկաւոր է ամենայն ինամով այն դպրոցներու համար ուսուցչականներ ընտրել, որոնք յայտնի են իրենց դաստիարակական հմուտութեամբ եւ առաքինութիւն: Հարկաւոր է երկրորդական դպրոցներու ուսմունքները և գիտութիւնները աւարտած աշակերտներէն ամենէն ու շինները, ընդունակները եւ օրինակելի վարք ու բարք ունեցողները ընտրել վարժապետական դպրոցը ընդունիլ և ուսուցչութեան պատրաստել: Այս գեղեցիկ սկզբնաւորութենէն կախուած է մեր ազգային յառաջդիմութեան հաստատուն սկզբնաւորութիւնը, և այս մասին ազգային ամեն անհատպարտական է ջրինայել իւր յետին ընդունն անգամ: Հարկաւոր են մեզ վարժապետական դպրոցներ, վասն զի Վաքը վարժապետներ չունի, վասն զի վարժապետաց պակասութենէն է պիտաւորապէս, որ դպրոցները ակնկալեալ արդիւնքը չեն մատակարարեր:

Երբեք Վաքին: Եւ, ըստ մեզ, ամենեւին դժուարին չէ վարժապետական դպրոցի սկզբնաւորութիւնը, վասն զի եթէ միայն արգոյ փանոսեանի շնորհիւ սակաւ ժամանակի մէջ կարող է Վաքեան վարժարանը գոյաւնալ, միթէ դժուարին է ամբողջ Վաքի համար գոնէ երկու վարժապետական դպրոց հիմնաւորել, մէկը Սուրսաստանի մէջ և միւսը Տաճկաստանի Վաննէին դժուարին չէ, եթէ աղբայնոց մոքերը, որոնք և կամքերը միանան այս շահաւէտ գործոյն արդիւնաւորութեան մասին: Ետուած և բնութիւն կը հրաւիրեն զմեզ մշակել, շինել, օտեղծել, յաղթել եւ կաթով, կրակով, հանձարով, բազուկներով և կը հրաւիրեն առհասարակ ամեն մարդ առանց բույսառութեան փական որոյ և մենք ուսուցչական դպրոցաց հիմնադրութեան կարեւորութիւնը կ'առաջարկենք ամեն Հայոց որ ազգային յառաջդիմութեան վրայ խորհելու միտք ունի և ապագայ սերունդի երջանկութիւնը զգալու սիրտ:

Այսպիսի առ այժմ, բայց եթէ հարկը պահանջէ ամենայն սիրով կը խնդանանք ուրիշ անգամ ուսուցչական դպրոցի տնօրինական պաշտամանց և դասական առարկայից եւ վարչական կանոնաց վրայ ընդարձակօրէն խօսիլ: Ըստ չափու մեր կարողութեան:

Այս հետեւեալ գրուածքը Վալիւթայէն ղրկուած է տպագրելու թախանձանք:

Ինքնամեղական թողով ինչ ոչ նրապարտալիք ի լրագիրս, յԱզգայնէն ի մեր խորհմանեալ Բաբառ:

Կարողութիւնք մտաց և հնգեքին զգայարանք յետ բազմիցս ի զուր գանգատելոյ ի ծածուկ զընկալարու:

Թեննէ և զոչ արդարացի կառավարու-
թեննէ հասարակաց իշխանի իւրեանց
մարդոյ, ՚ի վերջոյ առաջագրեցին գու-
մարիլ ՚ի ժողով մի, առ ՚ի քննել զնե-
ղութիւն և զվիշտ իւրեանց և հնա-
րել դարման ինչ առ այնս :

Վկանաւոր իմնցական կարողու-
թիւնն կոչեցեալ դատումն մտաց՝ կա-
լաւ զաթոռն, որ և յետ ինչ ինչ յա-
ռաջաբանական ծանօթութեանց, կար-
դաց յանուանէ զփոլոճն, առաջի դը-
նել ժողովոյն զգրկանս իւր, Վանդուն
կացեալ նորա իսկոյն՝ այսպէս սկիզբն
եղ բանից իւրոց :

« Վախաճանչ պարոն, պաշտօնն զոր
պատիւ համարիմ անձին կատարել է
որպէս քաջ գիտէ՞ք դու վերակացու
բարոյականութե՞ կամ Վննոտր տեառն
մերոյ (մարդոյ)։ Պարտիմ ուսուցանել նը-
մա զօրէնսն որով հարկ է նմա ընթանալ,
ցուցանել նմա զգանազանութիւն բա-
րւոյ և չարի, մխթարել զնա յորժամ
գործէ զջարի ինչ, և յանդիմանել ՚ի
գործելն զջարիս, և միշտ ամենայն ու-
շի ուշով կատարեմ զայս գժուարին
պաշտօն առանց իրիք վարձու : Ի այց
դու հարց՝ թէ արդեօք զինորդ վարի
ընդ իս տէր մեր ՚ի սորիուր պսորիկ,
Հաւատա, զի փոխանակ երախտագէտ
գոյջ նորա սակս բարի խրատուց եւ
խորհրդոց իմոց, մերժէ խապառ զայնս,
և յորժամ անհնար լինի նմա չանսալ
բանից իմոց, կափուցանէ զլեզլիս իւր
և մանաւանդ բազմիցս իսկ ափիքե-
րան առնէ զիս, այլ մինչ այնու ևս չը-
կարէ լռեցողցանել զիս, շնանց բուն
թմրութեան արկանել զինեւ պէսպէս
վատթար և արբեցուցիչ դեղովք։ Վնն
չափ արհամարհանօք ատէ զխրատ իմ,
զի միշտ որչափ հնար է՝ խորշի և քա-
նայ հեռի կալ յինէն, և գժդմնի յոյժ
յորժամ յանդիմանեմ զնա, և միով
բանիս՝ վարի ընդ իս իբրեւ ընդ չա-

րակամի կամ ընդ սիւերիմ՝ Թնամույ
ուրուգո՞ք — « Ի այց դու ոչ երբեք վրէժ-
ինդիր լինիս ՚ի նմանէ ր. եհարց ցնա
Վթուակալն — « Նշուշտ, որովհետեւ
պարտք համարիմ անձին, որպէս եւ
արդ իսկ յիշատակեցի, ոչ միայն խոս-
տել՝ այլ և սանձել և յանդիմանել
զնա։ Յորժամ արժանի գատի նա այդ
պիտեաց, չինայեմ՝ բնաւ նեղել զնա խը-
թանօք յանդիմանութեան անձին, և
կամ յարթել զնա գաւազանաւ կա-
րեկցութեան, բայց զայս առնեմ ոչ
ոխակալութեան կամ ՚ի կրից ատե-
լութեան բորբոքեալ, քան և մի լեցի,
այլ միայն բարեմտութեամբ և ՚ի շահ
օգտի նորա, և յորժամ վշտացեալ տաւ
գնապի նա, հաւատա ինձ, զի ես ըզ-
գամ զայն ոչ սակաւ քան զնա, և ար-
դարեւ ոչինչ առաւել զուարճացու-
ցանէ զիս, քան տեսանել զնա յար-
ուրախ և յանդորր վիճակի, և զքա-
ղեալ ՚ի գործս բարեաց, քանզի յայն-
ժամ ոչ այլ եւս ստիպէ ինչ զիս ՚ի
գործ գնել զլսթան իմ, կամ յանդի-
մանել զնա ր :

Խիղճն առեալ զնիստ իւր, Յիշո-
ղութիւնն կամ Վիտքն յարուցեալ ըս-
կաւ այսպէս խօսիլ. — « Վաշտօն ծա-
ռայութեան իմոյ, որպէս յայտ է
Վերապատուութեան ձերուս, այն
ստորագոյն է քան զյարգոյ Վնդամոյդ
ժողովոյ՝ որ արդ իսկ խօսեցաւ, այլ
դոյն իսկ խիղճն ինքնին կարէ վկայել,
զի է այն մի ՚ի յոյժ կարեւորաց. այն
այնչափ կարեւոր՝ մինչ զի առանց այնր
անհնար է զիւրն ընու պաշտօն ըստ
կարգի։ Իմ պարտիք են յուշ անել
տեսառն մերոյ զանցեալսն, զամենայն
զոր ինչ տեսեալն է՝ լուեալ ընթերցեալ
և գործեալ, եւ առանց ձեռնտուու-
թեան իմոյ չկարէ մտաբերել անգամ
զմայրենի լեզու իւր, և կամ զգէմս
և զանուանս զաւակաց իւրոց : Համ

բարեմ և դնեմ 'ի պահեոտի վասն նո-
րա որպէս յարկեղ միում՝ զամենայն
որ զգաղեցուցանէ զնա, և որ պիտա-
նի է նմա, զամենայն տեսակս գիտու-
թեանց և զպէսպէս փորձառութիւ-
նրո, եւ այնպէս ժիրաժիր ծառայեմ
հրամանի նորա՝ զի միշտ կամ 'ի պատ-
րաստի յանձնել նմա 'ի կետին զինչ
ինչ և խնդրեսցէ 'ի պարունակելոց ան-
տի 'ի շտեմարանի իմում: ('Ջգ՝ շնե-
հակիմ ես ինչ առ այս, զի տէր մեր
հաճի 'ի կիր առնուլ զիս իբրեւ զտե-
մարան ինչ, և ոչ իսկ գանգատիմ վա-
սըն մեծի քանակութեամբ մթերացն,
զորս յանձնէ ինձ 'ի պահպանութիւն,
այլ ժանաւանդ՝ ընդ հակառակն որ-
չափ և համբար իմ լի է, այնչափ եւ
հաճիմ ընդ այն, միայն թէ պարու-
նակեալքն 'ի նմին իրապէս աղիւք ի-
ցեն և պիտանիք: ('այց տհաճութիւն
իմ, գանգատ և վիշտ՝ այս ինչ է, զի
տէր մեր գրեթէ արարեալ է զիս գըւ-
խովին իբր համբար ցնցոտեաց, կամ
լսւ եւս ասել ընդունարան աղտեղու-
թեանց եւ ամենայն պժգալի իրաց:
Տարփում և փափագիմ յոյժ՝ տեսանել
զտեմարան իմ լցեալ գերաբոյն ուս-
մամբ և պիտանի գիտութեամբք, բա-
րելաւ բանիւք և արժանի գործովք,
այլ տէր մեր փոխանակ տալոյ ինձ գան-
ձել զայսպիսի լաւագոյն իրս, շարու-
նակաբար դիզէ՝ կուտէ յիս զամե-
նայն տեսակս գարշելեաց, զվատթար
մտածութիւնս, զանպարկեշտ բանս և
զամենայն գործս չարեաց: Չէ այս ա-
նիրաւութիւն անտանելի և զրկանք
մեծ: 'Դրեթէ սրբապղծութիւն իմն
համարեսցի առնել զգալատ իմն՝ գի-
նեռուն, զեկեղեցի մի՝ թատրոն,
կամ զթանգարան ինչ աղիւ՝ կըր-
պակ հատապաշտաց: Սակայն սո-
քա միայն տկար բացատրութիւնք են
տակաւին անշքացեալ վիճակի իմում:

յոր արկեալ է զիս տէր մեր, Սասնի,
իցէ ինչ տեղի զարմանաց, յարգոյ
Տեաքք, թէ յառաջ մատուցեալ՝ այս
պիսի զօրաւոր բանիւք առաջի առ-
նեմ ձեզ զգանգատանս իմ և հնարս
խնդրեմ բժշկութեան վշտաց իմոց ո:

Օ կնի տրտ յարեաւ լրբեակաւ
յութիւն, բայց և կրկին կալաւ ըզ-
նիստ իւր խնդրանօք լթռակալին,
որ ծանոց թէ արդէն ըստ բաւականին
յայտնի եղեալ էր ժողովոյն հանգա-
մանք դրութեան վիճակի մտաւոր կա-
րողութեանց 'ի քաջիկ յատենաբա-
նութենէ ('տացն, և բարեօք թուի
ինքեան՝ զի լրբեակայութիւնն թող-
ցէ զոր ունի ասել յայլում ասպա-
նի դիպողութեան, միայն թէ առ-
ժան և իրաւացի է՝ զի նուիրեսցեն
զմտադրութիւն իւրեանց սակաւ ինչ
և բանից զգայարանացն, իմանալ
թէ զինչ սունին ասել և նօքա:

Ի վերայ այսորիկ ('չքն յոտին կա-
ցեալ՝ աղաչանս մատոյց 'ի կողմանէ
եղբարց իւրոց միւս Օ գայարանացն,
զի թոյլ տայցեն, ըստ որում ինքեանք
անսովոր են ատենաբանութեան, աշ-
ուաջի դնել զքանս իւրեանց, այլոյ ու-
րուք միջնորդութեամբ, « Լյայ, ասէ
աստ ներկայ պարոն մի, որ բարեկամ
է մեր և ձեր իսկ, և միանգամայն
ծառայակից բոլորեցունցս, և թէ
չիցեմ օխտելալ ունի գեղեցիկ ձիրս և
արդարախօսութիւն, և կարող է՝ թէ
յարգութիւն ձեր շնորհեսցէ թոյլ
առաջի առնել զամենայն հարկաւորս
սըն ըստ պատշաճի ո: Շնորհա այս
պարգեւեալ, ի եղուն յառաջ մատու-
ցեալ իսկոյն սկսաւ խօսիլ այսպէս:

«Թոյլ խնդրեմ նախ քան զամենայն,
յարգոյ 'Լախագահ, նուիրել զխոնարհ
շնորհակալիս իմ ձեզ, սակս արժանի
առնելոյ զիս այսմ մեծի շնորհի, առ-
յերեւիլ ինձ յայսմ ժողովի, պատիւ

ինչ որում կարի գ. ժուարին էր անկա-
լել ինձ, զե չեմ մի 'ի յարգոյ մոռ-
ւոր կարողութեանց, և ոչ 'ի պատուար-
ժան խմբէ զգայորանայն, ուստի ա-
ռեալ զոյս գեղեցիկ պատեհութիւն
յօժարիմ խօսիլ ասկաւուք վասն հին
գեցունց բարեկամաց իմաց, որք տա-
րաբաղդապէս զուրկ 'ի ճարտարու-
թենէ լեզուի անբաւական գտանին
խօսել անձամբ անձին Դ :

Յարգոյ Նախագահ

« Որովհետեւ կամ ես 'ի կարի իմն
վերձակայ գրութեան ընդ այսոցիկ
պատուելի բարեկամաց իմաց, և մանա-
ւանդ զե և իւր կցորդ եմ արշտօնի
ծառայութեան միայ 'ի նոցանէ որ է
Ղաշակառու տեառն մերոյ, քաջ գի-
տեմ և տեղեակ եմ որպիսութեանց
և ծառայութեանց զոր մատուցանեն
և փոխարինութեանն զոր ընդունին
ընդ այնր 3 և իբրեւ արգիւնք երկար
դիտողութեան և բազմիցս փորձառու-
թեանն պարտք համարիմ անձին ոսել,
զի թէ և ամօթալի է վարք տեառն
մերոյ ընդ արժանապատիւ նախագա-
հը և միւս մտաւոր կարողութիւնս,
բայց հարկաւորութիւն առաւելութիւն
ամօթալի է այն ընդ այսոցիկ հնգե-
ցունց բարեկամաց իմաց, և յատկա-
պէս ընդ իս Կարողութիւնք մտաց
յորժամ զրկին կամ անիրաւին կարող
են վրէժխնդիր լինիլ իսկոյն, զոր օրի-
նակ Իսիդճն կարէ խայթել զնա խը-
թանաւ յանդիմանութեան, Սիւրբու-
թիւնն կամ Սիւրբ արձակել 'ի նա ըզ-
թունալի նեաւ տխրութեան, յրեւ-
ւակայութիւնն երկեցունցանել զար-
հուրական ցնորիւք և գուշակութիւ-
ն և դու, Տէր, ըստ բարձրագոյն պաշտօ-
նիդ գաւաղութեան կարող էք քար-
շեալ անել զնա բռնութեամբ յատեան
ձեզ, յանդիմանել և թշնամանել զնա,

և տալ նմա ճանաչել զխմարութիւն
իւր Ի խոյ բարեկամք իմ և ես չու-
նիմք զայդպիսի կարողութիւն 'ի պաշտ-
պանել զմեզ, և ամենեքին միամբ իւ-
պառ անօգնական և անձար, առանց
ձեռնահաս լինելոյ առնել ինչ, քան
նուաճիլ ընդ խիստ բռնաբարութիւն
նորա որպէս սորուկս կամ ծառայս
արծաթագինս, Օմտաւ ած, Տէր, թէ
ընդ որպիսի իմն ծանր լծով ծառայու-
թեան ունի զմեզ, և քանի անիրաւ
են հրամանք նորա Վշքն փոխանակ
թոյլ տուեալ լինելոյ 'ի նկարել 'ի վե-
րայ գեղեցիկ կրտսգնայ իւրում մի-
այն զաղնիւն, զերեւելին, զպերճն և
զպայծառն, ոտիպեալ բռնադատի նը-
կարել վասն տեսութեան նորա զզար-
հուրելին եւ զգարչադէմն միայն և
Սենին փոխանակ զսենեակս իւր քաղ-
ցր մեղեդեօք խնդութեան և գե-
ղեցիկ և համեղալու բարբառովք լը-
ցունցանելոյ, ստիպի զուարճացուցա-
նել զնա խառնաձայն ամօթալի երգովք
և բանիւք հայհոյութեան և բամբա-
սանաց, Տէր և բարեկամ իմ Ղաշակող
կամ Ներսէս, քանի արհամարհանօք նա
խառն հանապաղ և անարգի, լինե-
լովն գործի որկրամորութեան և արեւ-
ցութեան նորա, Հոռոտելիքն և Հզ-
լաիկելիքն — միթէ չպարտաւորին եւ
սոքա ընկերել նմա յամենայն տեսակս
գարշելի և վասթար գործողութեանց-
իսկ վասն իմ ով երբեք լուեալ զուր-
բառ իմ չունի վկայել զե հանապաղ 'ի
կիր արկանիմ ես, հազիւ այլ իրիւք
վասն քան ստախօսութեան, չորրորդ-
թութեան, չարախօսութեան և ա-
նիծարանութեան և Պարգեւեցայ ես
տեառն մերում, զի նպաստաւորութիւն
իմով կարասցէ նա փառաբանել զՎշ-
տաւ ած, խօսել զճշմարտութի և յայտ-
նել ընկերին զխարհուրդս բարեաց
Իայց յայնպիսի անարգ և յանարժան

իրս ի կիր առնուա՝ նա զճառացութիւն իմ, մինչ զի կորուսեալ է իմ զգարի համբաւ իմ և զանեան, և արդ յայս նսպէս անուանիմ ՚ի բազմայ՝ « գրէ խովին անսոնձ շարիք, լի մահացութեանով, նա և վաւթարագոյն քան զայդ հուր, որ եկէզ զանիւ բնութեան և վառեաց զգոց տանջանայ դժոխոց ու լաւ աստ զանց զինովքն արարեալ զգրկանօք՝ դարձայց զբարեկամայն ի մոց արկանել ՚ի ճառ ու լեզուն այս չափ ինչ յոռալ վարեալ էր զկարգ բանից իւրոց, մինչ լթոռակալն քաջ գիտելով զի բազմաբան փոքրիկ Պարս նրս այս, եթէ թող տացի՝ շարունա կելոց է զբան իւր մինչ ցմէլ գիշերոյ ։ յարուցեալ նշանացի արար նմա լուել յայտնելով թէ՝ « զրկանք զգայականա, ցրն և վիշտք ծանօթ են ամենեցուն տրդէն, և թէ՝ արդ ժամանակ է վախ ճան դնելոյ ժողովոյն, համառօտակի յայտնելով զկարծիս իւր, թէ որով եւ զանակաւ հար է ՚ի յանգ հանել լըշ նպատակ իւրեանց ու ՚ի նդ այս թէ, որէտ և լեզուն խժոռեալ, ՚ի վեր երեւեցոյց զնշանս ինչ բարկութեան, այլ ՚ի հարկէ չկարելով առնել ինչ, պարտաւորեցաւ նստիլ, և լթոռակալն այսպէս շարունակել սկսաւ զբան իւր. « Լնկեղծօրէն խօստովանիմ, զի թէպէտ և յօժարակամ միաբանեցայ ընդ եղբարց իմոց եւ ծառայակցաց բերել զուսուպանս մեր յերեւան աջ խորհի, առ ՚ի գրաւել զգութ կարեկցութեան հասարակաց ՚ի մեր կողմն, այլ կարի սակաւ ինչ ակնկալեմ թէ ասացուածք հասարակութեան կամ արարք՝ կարիցեն շարժել զգութ տեսան մերոյ՝ որով արդարուք վարիցէ ընդ մեզ ։ Լա, արթուն է նա միշտ ՚ի լուր կարծեաց հասարակաց, սիրէ լըշ ծափաձայն գովեստ նոցա՝ և երկնչի և ամաչէ ՚ի նստատանաց և ՚ի կշաւմաւ

նաց նոցա, և կարեւոր է յոյժ զի եւ թէ լուիցէ զի կարծիք և դիտողաւ թիւնք հասարակաց հակառակ են իւր գուպէ սակաւութիւն փոխեցի բնաւ արութիւն նորա ՚ի լաւն, այնպէս զի վարեցէ ընդ զգայաբանն և ընդ նոցին ճարտարախօս ջատագով, նուազ ինչ արհամարհանօք քան յառաջն, բայց ընդունայն է ակնկալել թէ գովութիւնք կամ նախատիւր կարիցեն երբէք հաւանեցուցանել կամ համոզել զնա առ ՚ի ուղղել զգրկանս և զանիւ թաւութիւն իողձի և Ստոյն կամ Յի շողութեան ու Վոյ-այլ իմն կարողութիւն հզօր, առ որ կարծիք հասարակաց զօրէ երբէք ժամանել և որ մի այն տիրէ և իշխէ ՚ի վերայ մերձեւ իրեւ խաղալիկ ունի ՚ի վերայ մատանց իւրոց զտէր մեր իսկ, և այս կարողութիւն է կարծեցեալ սիրելի խորհրդա կան դիւրօխար տեսան մերոյ Վամբն ։

« Լա ամենայն անկրաւութիւնք և զրկանք մեր՝ հաւաստի եմ ես, յառաջ գան միայն յայդմ կեզճաւոր և անտա մօթ խորհրդականն, որ մինչ ցարք լեալ է և միշտ լիցի անկախ իշխող տան տեսան մերոյ, վասն որոյ մինչ այս առիթ շարեաց ոչ իսպառ խնայա, հեալ նուաճեցի և միանգամայն փոխարկեցի առ լաւն ՚ի բնութեան իւրում, յախորժակի և ՚ի հաճուութեան չիք մեզ հետք ակնկալել ՚ի հասանել բարութիւն իմն վիճակի՝ քան յոր կամք, և որովհետեւ չիք ինչ զօրութիւն յերկրի աստ, որ կարիցէ խոնարհեցուցանել զնա, և ոչ իսկ այլ կարողութիւն՝ բաց յամենազօր կարողութեան Լըկնից որ կարացէ փոփոխել զլիւս, միմիայն դարման վշտոց մերոց է, ըստ իմ կարծեաց, ոչ զբողոք մեր յայտնել աշխարհի և մարդկան, այլ ՚ի վեր առաքել զայն ՚ի գահ երկնաւորն Լըբայի ու ։

Ենթահայրութիւն հասարակաց
մատուցեալ ակնոթական խորունկ
բաց արձակեցաւ ։

Կարապետ (Յովսէփ Օլիւստ
Դիակախ Եւան Չառլայեյի, Լալիեր
1869 Տար 6 Ս. Նիմարմի ։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՌԱՔԻՆԻ ՈՒ ԲԱՆԱԲԱՅԻՐԹ ՊԱՏԱՆԻ

(Հարունակութիւն, տես Թիւ 3) ։

Օ. Գ.

ԿԱՆԱՅ Ք

Կանանց պարտական ենք մեր կեանս
քը, մեր առջին սուղը և ընդունած ա
ռաջին դարձուալի խնամքը ։ պէտք չէ
ուրեմն որ իրենց հետ ամենայն աւ
նածութեամբ վարուինք ։

Իրենք կազմուածքով և վարժու
թեամբ մեզմէ աւելի փափուկ են ։ ա
ւելի ծանր հիւանդութիւններ կը բա
շեն և կենաց փոփոխութիւննին քիչ
է ։ մարդս իրենց բնական պաշտպանն
է ։ Բնչպէս վատ է ան մարդը որ վե
րենք կը հարստահարէ կը սրտմեցնէ
և պէտք եղած ակնածութիւնն ոգ
խնամքը չենէր ։

Կանայք իրենց գգայուն սրտով ա
մեն խեղճութեանց վրայ կը գծան ու
կը կարեկցին ։ ղկենք միշտ հիւանդ
ներու քով կը տեսնանք, և խեղճ հի
ւանդը գրեթէ ամենեւին չչարչար
աւիրու երբ կին մը ըլլայ քովը ։ Սակայն
անդգամին որ կանանց փափուկ օգու
տովը զեղծանելով իրենց խղճմտա
նաց ծանրութեանն և անպատուութեանց
պատճառ կ'ըլլայ ։

Ո՛վ կայ որ իր մօրը և քոյրերուն
վրայ մտածէ ու սիրտը չարժի, ուրիշ
կանանց հետ ալ վարուելու ժամանակ
գրեմբ գարձեալ մտքերնիդ բերէք ։

և յիշեցէք որ եթէ մէկը իրենց առա
քինութեանը դէմ անիրաւած ըլլար
և կամ զիրենք թշնամաներ, Բնչ ըզ
գացմունք կ'ունենայիք ։

Սոքերնիդ պահեցէք ուրեմն, ո՛վ
պատանեակք, որ կանանց հետ վար
աւելու կերպերնէդ կը կախուի ձեզ
երջանկութեան և ամենադառն թըն
առութեան վարկեանները և ամ
բող ձեր կենաց սաստիկ ամաշանքե
լը ։ Ո՛վ պատանեակք, որ կու գայ որ
աւելի լաւ ու պայծառ կ'ըմբռնէք ը
սածս և ինծի իրատեսի ունի եղէր կ'ըսէք ։

Օ. Դ.

ՆԱԽՈՐԴԻ ԵՒ ՅԱԼՈՐԴԻ

Ընտանական ցեղէ ինչպիսիք հա
մար կ'ուսիս կը հպարտանաս, անմիտ,
միթէ հարցդ առաքինութիւնը քննե
ք ։ և Բնչպէս կրնաս ուրիշին բանին
վրայ պարծիլ ։ քու նախորդներդ պա
տերազմներու մէջ աքիացան ։ խոհեմ
գտնուեցան իրենց խորհրդոցը մէջ,
իրենց պաշտօններովը հասարակաց բա
րեաց պատճառ եղան և ամենքը զե
րենք կը մեծարէին ։ պատուէ ուրեմն
անոնց յիշատակը և մի պահանջեր որ
յարգեն ու մեծարեն ի քեզ քու պա
պերուդ ունեցած առաքինութիւննե
լը, յարց դու զուրկ ես ։ Ըստքինու
թիւնը արեան հետ վերաբերութիւն
չունի ։ երեւելի անէ՞ ես, ուրեմն մար
դիկ քեզմէ աւելի գիտութիւն և ա
ւելի բարեպտութիւն կը պահանջեն,
թէ որ չունենաս իրաւամբ կ'արհա
մարհեն ։ Սորտ Ինչ զիւր իր պարտե
ք ։

Իայց երախտագէտ պէտք է ըլ
լանք սա կենաց ճամբուն մէջ մեզմէ
առաջ գացողներուն ։ իրենց մեղի ը
բած այնչափ բարեաց համար, և ոչ
թէ քանի մը վնասուց համար անիծենք,
և իրաւընէ, պատմութեանց մէջ մեր
նախորդներուն զեղծմունքները, ամե

Թալի գործքերն ու յանցանքները կը տեսնենք . շատ մը նախապաշարմունքներ ունենին իրենք՝ որ մենք չունինք . իրենցմէ աւելի տեղեկութիւն ու գիտութիւն տաացած ենք , և շատ աւելի հանգիստ ենք : Փառք Նստուծոյ և փառք իրեն նախախնամութեանը որ հետ զհետէ կը զօրացունէ զմարդիկ արդարութեամբ և հշմարտութեամբ յառաջդառնելու . բայց ասով պէտք չէ որ մեր նախորդները արհամարհենք : Ի՞նչ պիտի ընենք մենք՝ թէ որ իրենք այնչափ լաւ գիւտեր ու արուեստներ գտած՝ և իրենց աշխատութեամբը զանոնք մեզի սովորեցուցած չըլլային , այնչափ մեծազէն քաղաքներ , այնչափ գետերուն ըրած վնասը խափանելու համար եղած աշխատութիւններ , այնչափ ճամբաներ , զուարճութեան համար թէատրոններ , պաշտպանութեան համար բերդեր , եկեղեցիներ , վարժարաններ , օրէնքներ , վարդապետութիւններ՝ բոլորն ալ իրենցմէ ունեցեր ենք , ուրեմն միշտ պէտք է շնորհակալ ըլլանք :

Շնորհակալ ըլլանք և գործքով ալ նոյնը մեր յորդորներսուն սովորեցունք , որչափ կրնանք մեր կողմանէ գովելով ու մեծարելով մեր ծերերուն մեզի ըրած բարերարութիւնները , և իրաւացին . վասն զի մարդիկ ամենքը մէկէն մը և իյէ ժամանակ ալ ապրած ըլլան բոլորը մէկ ընտանիք մը կը կազմեն . ուրեմն երբ բանի գործքի մը ձեռք կը զարնենք , պտուղը մենք պիտի չի քաղենք ըսելով՝ պէտք չէ . Լքանինք , մեր յորդորները պտուղը կը վայելեն կ'օգտուին ու զմեզ կ'օրհնեն : Եւ տըն կած ձիթենիս իմ մեռնելէս վերջը պիտի սկսի պտուղ տալ . հոգ չէ , ես ալ իմ չտնկած ծառերէս շատին պտուղը կը վայելմ . տղոց դաստիարակութիւն ընելով իրենց սովորեցուցած քաներս

գիտեմ որ ապագայից օգտին համար է , մնաս չունի . բաւական է որ իրենք օգտուին ու անոր համար սիրով յանձն կ'առնեմ զիրենք կրթել . ապագայք ալ իմ եղբարքս են :

Միշտ ապագային վրայ յուսանիս մարդկանց ներկայ ապերախութեանը մէջ՝ մեծ միտիթարութիւն է մեզի . մանաւանդ երբ կը տեսնենք որ մեր բարի խորհուրդները չեն յաջողիր և մեր գովելի գիտաւարութիւնները չաբախօտութեան նիւթ կ'ըլլան : Բարի գործք մը ոչ երբեք կը կորսուի . թէ որ այսօր մեզի չահ մը չըներ , ժամանակով կրնայ օգտակար ըլլալ ուրիշներուն , որք են մեր որդիքն ու մեր եղբարքը :

ՕՆ .

ԱՆ ԱՍՈՒՆՔ

Ի՞նչ , անասնոց համար ալ պարտքեր պիտի ունենանք : Բայց ի՞նչպէս . միթէ զիրենք ալ Նստուած չտեղծեց , և Նստուածաշնչին մէջ չենք կարդար թէ Լէբարը իր անասններուն վրայ գոյն ի՞նչեայ : Նստուած մարդուս անասնոց վրայ իշխանութիւն տալուն միջոցին , յայտնի է . թէ զանոնք ի զուր չարչարելու հրաման չտուաւ , ուրեմն գէշ կ'ընես երբ քեզի ծառայող կենդանիները չես խնամեր , երբ չափէն աւելի զիրենք կը բեռնաւորես , և չար եւս երբ կը տանջես . և որովհետեւ ո՞ր և իյէ մեղք իրեն պատիժը հետը ունի , անոր համար ո՞վ որ անգթութեամբ կը վարուի իր անասուններուն հետ , սիրտը կը խտտացնէ և մարդկանց հետ ալ անգութ կ'ըլլայ : Ի՞վ պատանեակ , թերեւս դեռ քու ատենդ հասած չէ նմանեացդ . օգտակար ըլլալու . գոնէ կենդանեաց ու անասնոց օգտակար , և զիր և ասով սկսես բարեգործութեան

ախորժին համն առնել։ Անտոնիկը գա-
ռնն մը տեսաւ որ մոլորեց էր, առաւ
փարախը տարաւ, կողացած շուռ մը
տեսաւ ու բռնկեց. տեսաւ դարձեալ
որ անգուլթին մէկը կ'ուզէր իր տա-
նը կամարակապին մէջ դրուած ծի-
ծառնիկի մը բոյնը աւրել ու արգե-
լեց. և ձմեռը հաց կը փշրէր. քաղցած
ճնճղուկներու։ Անաւանդ թէ (Ան-
տոնիկը չուզեր ինչուան անշունչ բա-
ներու ալ մնաւ մը ընել, և հոգով խը-
նամքով կը պահպանէ գեղեցիկ բոյ-
սերը, սիրուն նկարները՝ և չուզեր որ
բնաւ մէկը զանոնք խանդարէ. թոշ-
նեալ միտակ մը տեսաւ՝ մէկէն վազեց
ջուր տուաւ և միտակը ոգի առաւ
կենդանացաւ, ու Անտոնիկը ուրախու-
թեամբ լեցուեցաւ՝ մտածելով որ ա-
մէն տեսնող պիտի հաւնէր ու շնոր-
հակալ պիտի ըլլար Աստուծոյ։

Օ.Օ.

ՍԵՊ ԷԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Ինչուան հիմա, իմ պատմեակք,
ունեիք ձեր վրայ մտածողներ ու ըզ-
ձեզ հոգացողներ. բայց քիչ առնեն
պէտք է որ դուք ալ ձեզի առանձին
վիճակ մը ընտրէք, որ օգտակար ըլլայ
թէ ձեզի և թէ ընկերութեան. աս
ընտրութենէն կը կախուի մեծաւ մա-
սամբ ձեր աղագայ երջանկութիւնը,
ուստի պէտք է խոհեմութեամբ շար-
ժիլ ու չտապել։

Եթա ամեն բանէ առաջ յանձնե-
ցէք զձեզ Աստուծոյ, որ է պատճառ
ամենայն լուսաւորութեան մոտց. որ
պէս զի ինքն իր կամօքը ինչ որ ձեր
բարին է՝ յայտնէ ձեզի և Աստուծոյ
վերջը ձեր ծնողացն ու ինամակալուա-
յը խորհուրդ հարցուցէք, որ փորձով
աշխարհքիս ինչ ըլլալը գիտեն. գիտեն
դարձեալ ձեր կատարելութիւններն

ու յարմարութիւնները, ձեր բնաւ
ութիւնն ու բերմունքը. բարեսրբ
տութեամբ և զձեզ սիրելնուն պատ-
ճառաւ չեն ուզեր զձեզ բռնադա-
տել. այլ միայն ձեր սրտին յօժարու-
թիւնները կ'ուզեն ուղղել. կրնան
խորհուրդ մը տալ. ձեր առջեւը կը
դնեն այլ և այլ վիճակաց օգուտներն
ու մնասները. Նրբեմն կրնայ ձեզի ա-
նանկ մը երեւնալ որ բաժնին ծուռ
է. վասն զի տուած խորհուրդին ձեր
ուզածը չէ. բայց պէտք է հաւատար
պատանեկութիւնն ու երիտասարդու-
թիւնը ամեն բան հասունացեալ հա-
սակի մարդկանց տեսածէն տարբեր
կը տեսնէ. երիտասարդութիւնը միայն
աչքի երեւցած վարդերը կը տեսնէ,
և չտեսներ ծածկուած փուշերը։

(Պիտի շարունակուի)

... Խմբագրութիւն Սիւն ազգ-
օգուտ Ամագրոյն։

Ինչդեմ, բարեհաճեցէք հետեւ-
եալ յօդուածս՝ որ կիսամեայ ընթաց-
քի մը տեսութեան արդիւնքն է, հիւ-
րնկալել ձեր ազգանուէր ամաս-
տետրին մէկ անկիւնը։

Իրաւագէտ և Արդարութիւն։ — Հրեայն և
Գողգոթայն։ — Բրիտան և Բրիտանայն։ —
Ռիպ և Ռիպար։ — Սիլաբարոյ պարն
Միլիթ և Անգլիայի վարդապետը մը։ —
Ինդոկան Դաւաարոյ և Դիւնարոյ։ — Հան-
րեւ Դարբանի և Կոմիտիայի Կանդիլը։ —
Սիւն և Կարգ։ — Երաժշտութիւն և Նկար
Երաժշտ։

Երուսաղէմ և արդարութիւն

Իրաւագէտ հրատապ Արաբիոյ
լեռանց շղթաներուն վրայ այն երկիրն
է, ուր կրծի Սիւնապետը իւր կենաց
դատարարութեան վճիռը քառա-

Թեւ փայտի մը վրայ քոռեց, տասնեւութ ու կէս դար յառաջ խորայէլի ժողովրդեան ձեռքէն ընդունելով այն մահահարաւէր բաժակը, ուրկէ խաւար և լոյս 'ի միասին ծնան, ուրկէ մահ եւ կեանք միանգամայն դուրս ցատկեցին, մահը Վրիտանի, կեանքը քրիստոնէից:

Աւր որ արդարութիւն կայ, հոն է արքայութիւնը. ուր որ արդարութիւն և իրաւունք չկայ, հոն չկայ նաեւ եւրոստիւն ու բարօրութիւն: Վրոնաւորութեան և բարբարոսութեան աւերը իւր հետն է:

Այն որ աւերակ կը շինէ, հոն՝ օր մը քնք պիտի ճուայ ողբական բուռի պէս, հոն՝ անոր բեկորներուն տակ իւր գերեզմանը պիտի ըլլայ. այս հաստուցումը եթէ մարդիկ չը փութացնեն, եթէ թնդանութիւն ու վառօդը չը վրձուեն, եթէ կ'ըսեմ, բնութիւնը զոռնայ, չպիտի զանայ և չպիտի յաղաղէ գաղտնի արդարութեան կամ զօրութեան այն նուիրական մատը, որ այս երկրին մէջ կը գրէ ժամանակին հոստիւրդ հին և վայրագ ժողովրդեան տանը դրանդին վրայ « Ողբ ու որդիք մէկտեղ ապրին », և անոնց նախնեաց գերեզմանաց վրայ թէ « Այս է ձեր վերջին օթեւանը եւ հայրենիքը, ոչ ատկէ անդին և ոչ ասդին »: Ի՞նչ կը նշանակէ այս խօսքը. — Հրէին հայրենիք չկայ:

Երուսաղէմ այնչափ Հրէին հայրենիք չէ, որչափ չէ ու չկրնար ըլլալ ի. Պօլիսը Յոյնին, և այն և այս երազ են: Վասն զի Երուսաղէմ այն կեդրոնաձիգ զօրութիւնն է, որ ոչ մէկ այլ բոլոր քրիստոնեայ ազգաց հոգին իրեն սրտին վրայ միացուցած է կրօնի ելեբորական ուղիղ և խոտորնակ գրծերով, և չէ Հրէայն այն ազգը՝ որ իւր հայրենեաց ոտխը մէկ մ' եղած ատեն

քանին եր ալ կարեկից գտնուին, այլ ընդհակառակը ամեն ազգ կուգէ զանի իւրացնել, և արդէն այս օրէն կը բռնական երկրորդ հայրենիքն է օղջ քրիստոնէից:

Այս արդարութեան գործ է:

Հրէայն եւ Գողգոթայն

Հրէին հայրենազրկ վիճակը ցաւալի է. այլ ինչ չահ, բաղդը իւրի է, կամ աւելի ճշմարտը խօսելով՝ յանցանքն է. թող որ եթէ աշխարհ գաւհով ժ երթայր յանգունդ, ինքն ալ միասին ըլլար և այդ իմաստութիւնը ունեցած չըլար: Վաւ, կրօնամոլի մը նմանիլ չենք ուզեր, « Եկն սա ճշմարիտ կրօնքը ընդունէ » ըսելու ձեւ մը տալով մեր խօսքերուն, այլ արդարաւոր խորհրդածութեան մը հետ և ոչ անպզայ կրնանք մնալ իրենց աղէկը. թող վիճակին վրայ մարդկային ոիրտ կրելով, ինք որ ժրաջան և խելացի ժողովուրդ մ' է:

Հրէայն երբ օտար երկիրներու մէջ դրացի է քրիստոնէին, բարի է և բարեկամ, այլ Սիօնի մէջ դրացին՝ Բարեկամը՝ իսկեւ կրնե՞րք անոր, երբ կուգայ Վոլգոթմայի գլուխը ելլալով բարձր ու քառաթեւ փայտի մը վրայ կը տեսնայ խաչուած փղիսոփայ մը և առաքելի մարդ մը, աղքատին բարեբարը եւ որբին հայրը, աշխարհի փրկիչը թաղկաղէմ եւ արհնաթաթաւ, ու հոն եւ միանգամ աչքին կը ներկայանայ « Ի խաչ հան, 'ի խաչ հան զդա » պօռացող կատաղի և բարբարոս խումբ մը, անիրաւ և անողորմ Հրէայն:

Երբ սկսեալն է հոս կառաջնորդեն զմարդ. չահ, հաւատք և իմաստասիրութիւն, երեքին որէն ալ որ ներշնչուած լինի ուղեւորը, երբ ամեն տեղ,

զերէ վերջը կուգայ կելայ նոյն բարձր դիրքին վրայ, փշեայ անկողնոց մէջ քլորածի պէս խայթ, ստակաւ ու սարսափ բարձր մարմնոյն մէջ կ'ընթանակ, ու կ'ըսէ. « Բնէր սա անմեղին յանցանքը, Բնէր յափշտակութիւն ու զրոհանք ըրած ունէր, դիցուք թէ հասարակ մարդ մ'է՞րդած բլարս դարձեալ եթէ գողութիւն չունէր. Բնէր իրաւամբ կապել ու լլկել. եթէ աւերութեան օրինաց եղծում եւ զանձուց վնաս չը տուաւ. Բնէր օրինոք գետնաքարէ տանելու ապրտակել. եթէ անկրաւութեան մէջ չգտնուեցաւ. Բնէր խղճիւ բանտ մտնել. եթէ կ'ըրեմ, տա անխիղճ ազգին. Բնէր մարդասպանութիւն չը գործեց, Բնէր իրաւամբ ռճրագործի մը պէս կամ եղբանաւորի մը պատժով մահուամբ կը դատաւարտեն Սոխիսի օրինաց աթոռը նստող դատաւորները. որոնք յաւիտեան և ոչ մէկ ատենի մը տալեւ չեն կրնար արդարանալ :

Այո, իրենց համոզման ընդգէմ էին անոր քարոզութիւնները, որոնք առաւել գաւհիլիկն ու խաժամաժին բարոյականը կ'սղողէին քոն կը գրող բէին, իրենց ընթացից դէմ էին անոր ընթացքները և բայց ազատ էին հետեւելու կամ ոչ, ազատ էին հաւատարմութիւն կամ ոչ, ազատ էին հակաբարոյգրութեան կամ ոչ, այլ խաչելու ոչ երբէք ու ես որ քրիստոնէութենէն վերջը մարդկութիւն կամ մարդասիրական սիղոնուք գտնէ իմ անձուկ ասհմանիս վէջ կը կարդամ, թախալին երբ այց արեամբ ու արտառուք ներկուած գագաթը ներկայացայ՝ չկրնայ առանց բառմնելու գիտել ու չըսել. « Այն անգթութեան, Բնէր համարձակեցան այդ ձեռքերը իրենց ընկերին, վրայ այս անօրինակ ռճիրը փորձել ու Բնէր, եթէ հէն մ'ըլլայ իսկ

հոն նոյն փայտին վրայ այն դառն վերջակով իւր շունչը թողած՝ դարձեալ կը սահմակեցնէ իւր խաչին առջեւ ներկայացողը :

Իմայ մէկ մը այս արեան Գողգոթան տես և մէկ մ'ալ Զրէայն, մէկ անմեղ մը անօրինակ մահուամբ մեռած և միւսը անգթութիւն մը հայրենազերկ ու թափառական միտացած, մէկը մեղի վիճակակից՝ այլ անիրաւ, միւսը մեր կրօնի վեհապետը և արդար, թող Զրէայն ինքը դատէ, և մենք կ'ըսենք անաշտապէս՝ որ ոչ միայն բնութեան պարգեւած հողը, այլ և՛ արեան նախածին ալ հայրենիք է, և սոստաջինէն նախամեծար և իրաւամբ, և գիւցազին նահատակութեան կրկէսը իւր միակ վարձքն ու պատկն է, քրիստոնէին և իւր ժառանգորդացն է հին Զրէաստանը և նոր Երուսաղէմը :

Քրիստոս եւ Քրիստոնէաց

Ղշմարտութիւնը և իրաւախօսութիւնը անբիծ պահելը այրութիւն է, իւրը ծածկել և օտարինը մերկացնելը մեծամոռութեան ակտ է, վերքը բաւալ և դարման գտնալը բազդ. Սոստի պէտք է Քրիստոսի ու քրիստոնէին վրայ ալ անկեղծ տեսութիւն մը ընենք :

Սեն անուն իւր իմաստը չը շուտ փեր փորձով. ամեն ածական իւր արժանաւոր գոյականը չունի և ամեն ձայն իւր արդիւնացի կամ գործնական արձագանքը չունի :

Եթէ ամեն Զայ՝ հայ ըլլար, հայ և հայրենիք օտար բաներ և հայ ժողովուրդը իւր այս օրուան դառն ճակատագրին գերի չէր գտնուեր :

Եթէ ամեն միաբանութիւն (վանական) միաբան ըլլար և միութեան քաղցրիկ պտուղը արտադրեր, այս օր վանորայք չուրին ընթացքն ի վեր մալ

կտիկ լողացրնելու տաժանելի ճգանց
չէին դատապարտուէր :

Եթէ ամեն ազգասէր ազգասիրու
թիւն ունենար, հիմայ ազգը վառա
ւոր դիրքի մը կամ իւր ապագայ պա
ռայած ժառանգակն հասած կ'ըլլար :

Եթէ ամեն գրասէտ գրագիտու
թիւն ունենար և ամեն լրագրագետ
լրագրութեան օրէնքն ու պարտքը
գիտնար և գործեր, հիմայ Հայոց հո
րիզօնը մթափնած և Հայոց ոսկեդարը
հեռաւոր չէր ըլլար :

Եթէ ամեն ազգային ժողով ժողով
ըլլար կամ ամեն ժողովական ի ժողով
ըլլար ու գիտնար ժողովականութիւն,
այսօր ազգը իւր տառապեալ վիճակէն
և ներկայ ժողովներն կնճիռներու կամ
խնդրոց բաւիղներու մէջ մոլորած չէր
ըլլար :

Եթէ ամեն վարդապետ վարդա
պետել գիտնար և վարդապետած ըլ
լար, հիմայ ժողովուրդը կրօնապիտու
թեան մօտայէն պլլուած չէր ըլլար,
և կայր զկուրայն վատիկանն ու լուսե
րին արծանը չէր խնկարկեր :

Եւ եթէ, կ'ըսեմ, քրիստոնեայք
քրիստոնեութիւն կամ քրիստոնեական
վարք և բարք ունենային իրօք և ոչ մի
այն Նրուսաղէմ և ոչ միայն եկեղեցիք՝
այլ ամեն տեղ հրաշք տուն մը կը
դառնար և արդէն ամեն մարդ իւր
իղձը պահուած պիտի գտնար :

Սէկ մասը կը հաւատայ, բայց կը
բօնքը կեղևէն կը ճանչէ և իւր գործն
ալ այդ մասին կեղեւի նման դուրս
կուտայ, ինչ որ կը հաւատայ ոգի չու
նի, յիմարաբար և անգիտաբար կը հո
սին Յորդանանու ետեւէն, ինչպէս
մեր լուսաւորիտ կարծուած պարոններէն
շատն ալ կուրօրէն կը վազեն լուսոյ
ետեւէն ալ :

Սէկ մասը կը հաւատայ և կը ճան
չէ իւր կրօնքին բուն սգին ու նպա

տակը և բայց գործ չունի. կը բազմա
չլինար :

Սէկ մասն ալ վասն ռեզայ խոնոր
հած՝ խոտ լաւ կ'որոշէ ամեն բան,
բայց դարձեալ գործ չունի, չը բաղձար՝
ու կրնայ, բայց և չ :

Լուսինին բան մը չունիք ըսելու
ըստ որում պատասխանատու ինք չէ
այնչափ՝ որչափ որ իւր կրօնապետը ող
ծնուրք :

Երբ որ Եկորդին համար ալ կ'ըսենք՝ որ
քիչ մը հեռանայ իւր ջղերը՝ թուլ
նող և իւր գգացումները թմբեցնող
սգեղից ըմպելիքներէն, ահա այն ա
տեն կը կազդուրի :

Իսկ երրորդին գալով՝ կ'ըսենք, ին
չու պարոն, ինչու այդքան ծանր կը
թուի վեհաձեռութեանդ այդ անու
նը և ընկերքը՝ նոյն բանն է և ինչ որ
մարդկութեան անունով, ընկերակա
նութեան անունով, բնական օրինօք
և փիլիսոփայական սկզբունքով պիտի
գործէիր. տղայ է այն որ բառին կարե
ւորութիւն կուտայ. ինչ բան կը պակ
տեցրնէ քեռէ քրիստոնեութիւնը կամ
Վրիստոս : Եւ բանը որ դուն չունի
կ'աւելցունէ՝ որ չը քիտես՝ կ'ուսուցա
նէ և կայ փիլիսոփայ մը՝ որ Վրիստոսի
պէս իմաստասիրէ և ընկերական կա
պերը ամբողջէ. կայ Վրիստոսի օգէս
գատաւոր մը որ զրկելոյն իրաւունքը
եւ անիրաւին վարձքը անաչառութի
ւրեցի դարձունէ և կայ դատաւոր մը
որ անոր պէս կը թէ, կայ հայր մը եւ
մայր մը որ անոր պէս գուրգուրայ ու
խնամէ : Լու ձեռքը՝ Լուստարանը, ա
հա պիտի գտնաս հոն և քաղաքակա
նութիւն և մարդկութիւն և գիտու
թիւն և հանձար, բարոյականութիւն և
սիրտանք, գութ, և ամեն այն բան
ները որ ամբողջ աշխարհի մեծ երջան
կութիւնը կը կարօտի, զորոնք կուգայ
սէրը կը կնքէ իւր ոսկեղէնիկ դրօշմովը :

Լյոս անունը պարծանք է, վասն զի զերծ է ամեն անտերէ, որոնք մարդկութեան իրաւունքը կը վիրաւորեն և բնութեան օրէնքը կ'ապականեն:

Իսկ Բնչ կ'ըսես, Պիտրոս Լրպուէզն ու նոր աշխարհի առաքեալներն կը կարծես քրիստոնէութիւնը, տի՛ ի բաց:

Թող աշխարհ քրիստոնէայ ըլլայ, ահա այն ատեն վորձով պիտի տեսնաս մարդասիրութիւն, ազգասիրութիւն, հայրենասիրութիւն, եւ բոլոր զգացումներդ միւխթարուած ըլլալէն զատ՝ յուսահատութեանդ ամենադառն օրերուն մէջ սփոխանաց ջահը գլխոյդ վրայ պիտի գտնաս:

Ուրիշ եւ ուխտատու

Մասնաւորեմք խօսքերնիս և գանք մեր ազգին քրիստոնէութեանը, և առնոց ամենէն ջերմեռանդ մասը, այն է օւխտաւորները առնենք, որոնցմէ շատերը Բնչ հաւատք որ ունին իրենց երկրին մէջ Ս. Տեղեաց վրայ՝ չունին նոյնը հոս. կարծես լեռ ու ծով անցած առանին մաս մը օդը կը ցնդի, հոս՝ դառն քրտինքով եւ տաժանելի աշխատութեամբ շահած գրամին զեղխութեանց և իւլիկի, մալիկի, հագիկի, հալիկի եւ այլններու կը մոխեն՝ քան ազգային հաստատութեան, ասոր կը զանան, այլոց ոչ, կարծես ամարանոց կամ մահտեսի ըլլալու, կու գան, քիչ եկեղեցի կու գան և եկած ատեննին ալ գժբաղդաբար չեն հասկընար:

Խեղճութիւն խեղճութեանց, ըգգայունին սիրտը կը կտրտի, գառնուկը մատաղ կ'ըլլայ, տէրն անօթի է, ուխտին խռնկը օդը կը ցնդի, ինքը գեռ չգիտէ:

Ուխտը՝ միշտ բարի զգացման մը չունչն է՝ պէտք է խնամով շնչել որ չապականի:

Լյոս զգացումը պէտք է պահել ինչպէս սկիզբը, նոյնպէս մէջն ու վերջը, և անցանել այն տեղերը՝ ուր լուութեամբ կ'երգուի բարութիւն, սրբութիւն և անմեղութիւն, և երբ բեմն անբիծ խմբով օրհնութիւն, ուր կարծես մարդ ոգիի նման կը նրբանայ կը թեթեւնայ և կը վերանայ, սիրտը իւր վրայէն կը նետէ վէմը, և չուզեր որ բաց սրտին երանական խաղաղութիւնը մանր մրմունջ մ'անգամ դրսէն գայ խռովէ:

Եթէ այսպէս ըլլայ, ճշմարիտ ուխտաւոր ենք և ոչ արխաւոր:

Վեղարաւոր պարոն Մկրտիչ եւ Անգղիացի վարդապետացու:

Ճշմարիտ է բաժան, վեղարաւոր պարոն Մկրտիչ և բողաքական վարդապետացու, հեգնութիւն չէ: Իրաւ է որ եթէ վեղարաւոր է, պարոն Մկրտիչ չէ, եթէ պարոն Մկրտիչ է, վեղարաւոր չէ: Իայց եղբայր՝ բնութեան մէջ հրաշքի պէս հրեշներ չեն տեսած, կէսը մարդ՝ կէսը անասուն. երկու մարդ միացեալ. մէկ մարդ երեքի չափ, փոքր տղու մը վրայ իրմէն մեծ գլուխ, որոնք թէպէտ շատ չեն ասլիր, բայց քեզ ո՞վ կ'ըսէ թէ այս շատ կ'ասլիր, միայն թէ իմացնել կ'ուզեմ նմանութեամբ՝ թէ այս վեղարաւոր պարոն Մկրտիչն ալ այսպէս բան մ'է:

Յիշէ ժամանակին Հանդէպի Սրկրտիչ Լափսկոպոս և հիմայ ինկիլզացեալ պարոն Մկրտիչը, որ գեռ վեղարը գլուխն է, և այս օրերս խորհելով որ ամեն կողմէն Լոյսադէմկու գան կը խմբուին Հայոց ժողովրդէն, ինքն ալ վազեր եկեր է որ որոնք գտնայ ի՞նչու Պօլոս չերթար ու հոս կու գայ. եթէ լսենք ուխտի, Լնդիւսայիք

կամ բողոքականք այդպիսի հաւատքներ չունին . եթէ ըսենք պըտրտեղու , բուն այցելու տեղերը Հայոց ձեռքն է , ուր ամենեւին չերեւցաւ . ինչ և իցէ , զարմանալին այս է որ ինքը վարդապետութենէ անգղիականութեան դիմած ժամանակ , ասդին Անգղիացի երիտաւարդ մ'ալ | ատինաց վանքը մոնալ ու վարդապետ ըլլալ կը փափաքի . . . որ 60000 Ֆրանքի մօտ օրական եկամուտի եւ հինգ միլիօն սթեռլինի չափ դրաւ մի տէր է . Գ . Այրտիչ և ինքը ասդին կը քննանայ :

Ատնցմով դեռ մտքերնիս պըտղած . . .

Բողոքական ուխտաւորք և Միսիօնարք

Ահա յանկարծ վանքին մէջ աղմուկ մ' է կը բրթի | Թէ մէկերկու ուխտաւոր բողոքական կ'ըլնան , հասկըցայ որ կանուխ եփուած ապուր մ' է , և վեղարաւոր պարոն Այրտիչին խեղճ գիւտը , յառաջուց դառ տարով աւոնց որ , իբր ուխտաւոր Հայոց վանքը գալ մօնալն վերջը , սուտ պատճառաւ մը կրկին իրեն դիմեն և դղողիւն մը հանեն որպէս զի քանի մը ռամիկներ ալ անոնց ետեւէն գլորելով խնան իւր ծոցը , որպէս զի Անգղիացոցմէ ովսան , նաներ ըսէ :

Ինչ է այն ձկնորսին վարպետութիւնն ու արժէքը , որ տանը կէսը կատուին ու գայլուն յափշտակել կուտայ , ու ցամաք ընակի մէջ ձուկ որսալու կ'եղայ :

* Անդին հարադատ Անգղիացին գրբ կէն կը սահի , ասդին նոր անգղիացուներ կը հաւաքէ , գինին անգամ այսչափ շուտ քացախ չըլլար , անոր համար կը զարմանանք թէ ինչ շուտ հայտնութենէ անգղիանալ և միանգամայն սկսել իւր հարադատ մօր ծնունդը վիժել տալ :

Աշխարհի մէջ մարդ չկայ որ կրօն չունենայ , և ամեն ոք քիչ կամ շատ տարբերութեամբ կրնայ սխալիլ ու մեղանչել անոր դէմ . բայց ամենէն վատ ոգին ու նուաստն այն է՝ որ կրօնքը կը փոխէ , մանաւանդ երբ վերջինը աւաթինէն առաւելութիւն մը չունի :

Այնքանէն մի հաղիւ կը գտնուի , որ կրօնի նախանձախնդրութեամբ , կամ կրօնի ու դաւանութեան ճշմարտութեանը սիրահարուած մէկ եկեղեցիէ ուրիշ մը դիմէ . զի խելացի մը եթէ տեսնայ իսկ սխալ վարդապետութիւններ , աւելորդապաշտութիւններ իւր կրօնի տաճարին մէջ՝ ուր որ է , առանց կրօնափոխութեան կամ ազգափոխութեան և խղճի իսկ հանգարտութեամբ կրնայ միայն հոն , գոնէ մարդկութեան պատիւը սուրբ և անըստգիւտ պահելու համար . բայց նա որ ան ուստ չը նայելով օտար եկեղեցի մը կ'անցնի , կամ վատ և անխորհուրդ է , կամ ուրիշ ծածուկ նպատակ մի ունի , ինչպէս որ ունի , կ'ըսեն , պարոն Այրտիչ ամուսնանալու համար , որ այդ ձերմըկնալու ըսկըտած մօրուսին դէմ է , և ինչ որ ալ ըլլայ՝ չարգարանար :

Ասոր ինչ կ'ըսէք , և դուք բողոքական ուխտաւորք . կարծեմ մէկ բան մ' ունիք , կեցցէ գոնէ այն ալ ես ըսեմ ու պատասխանեմ :

Արիշին անկրթութեանը համար անկրթ ըլլալը՝ զանի պատժել չէ , ուրիշին ազգատեսաց լինելուն համար ազգատեսաց ըլլալը զանի ազգատեսեր լինել չէ , ուրիշին քեզ կամ ծուարի մը՝ աղքատի մը ըրած զրկանաց կամ անիրաւութեանց դէմ ազգին զրկանք ու աշխուհութիւն բերելը զանի ուղղութեան կանչել կամ վեժտ առնուլ չէ և վեհանձնութիւն ու արութիւն ալ չէ , եթէ ազգին կամ ազգային կղեւ

քի մը ու պաշտօնատարի մը սրտմտելով
կը դիմես օտար եկեղեցի մը, դիտողը
որ ատի յաղթել չէ՝ այլ յաղթուելի, մա-
նաւանդ երթալէ յառաջ դիտելու և
նայելու ես որ այսօր երթալիք եկեղե-
ցիէդ բռնաբար և բիրերով դուրս կը
նետին միսիօնարք քենէ առաջ գա-
ցողները, որ Վրիստոս անգամ չու-
զեր ունենալ այդ իրաւունքը:

Բրի՛ր՝ ազատես, ազգը քեզ նման
ներէն արդէն օգուտ չապասեր, սա-
կայն քեզ խրատ կուտամ, որ քրիս-
տոնեայ չեղող աղգերէն ու անհաւատ
ներէն հոգի վասիւս, մեզ արդէն քրիս-
տոս գնած է:

Կը ջաշիմ որ մեր ժողովուրդը դեռ
այս կտորները որոշելու անկարող մնա-
ցած է, և շարժուն մեքենայի պէս ան-
ըզայօրէն կ'ընէ իւր ամեն ձեռնար-
կութիւնը:

Պատը լաւէն, իրաւունքն անի-
րաւութենէն՝ հայրենասէրն՝ հայրե-
նոսսիւնն որոշելու եւ տարորշելու
արժնութիւնը չունի:

Հանդիսական կ'ըլլայ, մտիկ ընել
չգիտէր. իրաւունք կը պահանջէ. բռ-
ղորէլ չը գիտէր. ժողովական կ'ըլլայ,
խօսիլ, վիճել, դատել և վճռել չը գի-
տէր. վարժապետ է կամ դասատու,
փարժել և դասատուել չը գիտէր. ա-
տենախօս կ'ըլլայ, ատենաբանել չը գի-
տէր, հայ և քրիստոնեայ է. հայանալ
ու քրիստոնայել չը գիտէր. զգայունին
տանջանք, չղգայունին փորձանք, երկինք
տայր մեզ փրկանք այս սեւ կացու-
թենէն:

Հանդէս դպրոցական եւ կոթիւնակերկի
կանդեղ

(Օրերուս մէջ քաղաքիս ազգային
երկսեռ վարժարանաց հարցաքննու-
թեան և պարգեւաբաշխութեան հան-
գէսներն ստեղծ ունեցան, որոց արա-

կան մասին երկու հանդէսներուն առ-
յաջորդաբար ներկայ գտնուելու պա-
տիւն ունենալով հոն միայն ցարդ նը-
կարուծ տիտուր հանդէսներուն ամպը
սրտիս վրայէն ցնդեցան:

Ըզգիս ներկայն մահ, իսկ ապագան
կենսառիթ է, ներկայն կտրուստ, իսկ
ապագան կենդանութիւն կը դառա-
նի, սակայն տարաբաղդութիւնն այս
է որ, դեռ մէջէն այդ ժամանակը, դեռ
չստ ունինք կրելու այս փշեայ պսակը,
քանի որ ամեն հայաբնակ գիւղ ու
քաղաք այնպէս չէ, ինչպէս որ է Պո-
լիս, Օմիւռնիս, և Լըռուսաղէմ:

Լըռուսաղէմայ քաղաքին վարժարա-
նը մեծ յայտ կուտայ ապագային հա-
մար, սանուհի մայրենի լեզուին ճաշակը
առնելու սկսած են, գաղղիներէնին լս-
կընուներ բաւական յառաջացած, իսկ
տարաբերէնին արդէն խօսակցութիւնը
վարժ եւ արտօր կերպով գիտնալին
չուտ և շատ բարութիւն կ'ենթադրեն
ի պարծանս ազգին:

Վաստառուք II. Զակոմլայ միաբան
ներէն են, որոց շնորհիւ երեք ճառ-
պատրաստուած էին տարբեր լեզուէ,
և մէկ կարճ՝ այլ վառվռուն ու գող-
տրիկ ազգային ողբերգութիւն մը իբր
տրամախօսութիւն, որ զամէնը սրբա-
գրեց ու փառաւորեց ուխտաւորաց
խումբն բազմութեան ներկայութեան
և Արքազան հօր մէկ ազգու յորդորը
կնքեց զամենքը:

Իգական սեռի միայն պարգեւա-
բաշխութեան և վիճակահանութեան
հանդէսին ներկայ գտնուելով, քիչ
ուրախութիւն չազդեց մեզ իրենց վե-
րայ նկատուած յառաջադիմական խը-
լրուումն Լըբաբիյ անապատին մէջ,
5 ճառ և մէկ իմաստալից Օսթիւշ
(տրամախօսութիւն) մ'ունէին ներ-
կայացման, իրենց ասեղնեգործութի-
ւները կարծես դպրոցը գեղեցիկ ծաղ-

կողմը դարձուցած կղմայլեցնէին զըն-
նող աչքերը, և աւելի վասն զի իրենց
սիրտն ու մտքերը արգէն կ'երթային
անուշաբոյր ծաղկոցներ բանալ ազգին
ծոցը :

Ետնց ամենէն անգին կտորն այն
եղաւ, որ զանազան երկիրներէ և գիւ-
ղերէ հաւաքուած բազմութեան մը
առջեւ կենդանի գոյնով նկարուած ե-
ղաւ ուսման և գիտութեան գեղեցիկ
պատկերը, որոնք թերեւս գպրոց բա-
ռը անգամ չեն լսած իրենց կեանքին մէջ
Եայրեր հոն կայնած նոր իշխութեան
թեմաք եւ նոր աւելնէ մը մղուած
կղմայլէին, ու իրենց որդոցն վրայ դառ-
նալ նայելով կ'արծես կը բաղձային 'ի
հանդէս հանել, բայց ճոր մը, հայրեր
նոր և բարի նախանձէ մը կրակուած,
ափսոս կ'ըսէին թերեւս որ լեբանց
դուխը և անտէր ծնան :

Երանի որ ամեն տարի ուխտաւո-
րաց օրին պատահի, որ խիստ մեծ օ-
գուտ է :

Իսկ ժառանգաւորաց դպրոցին հան-
դէսն որչափ որ մեր երթալէն ամիս
մը յառաջ աւարտուած ալ էր նէ, մեր
մասնաւոր այցելութիւնը բաւական
եղաւ հաւաստելու որ ասոր քով քա-
ղաքին դպրոցը աննշան բան մ'է և
ապագայ միաբանութիւնը, ոչ միայն
միաբանութիւն, այլ և վնեքին փր-
կութեան եւ ազգին բարօրութեան
Փարոսն է :

Չեմ ուզեր ըսել թէ ասոնք որբա-
զան Պատրիարք Զօր ազգասիրական
և ուսումնասիրական անկեղծ օգուցն
գրաւականքն են և մաս մ'ալ Ենդա-
սատուաց անձնութեան հաւատ-
տիքն, որոց մեր անկեղծ շնորհակա-
լութիւնը մատուցանելու պարտաւոր
կը ճանչենք անձերնիս :

Իսկ Կութութեամբերի այն պայծառ
կանդեղը որ կը վառի անաղտ Ե. Յա-

կովեայ մէկ անկիւնը, արդէն վանուց
հորիզոնէն հին խաւարները հալածե-
լէն վերջը, Ետեաց Եոսայից տաճա-
րին կամ Զայաստանի խրճիթին լսա-
տերին պատրոյսն ալ սիտի առկայծէ
այն մաքուր, բարեկարգ և ընդարձակ
տպարանը՝ ուր երկու մամուլանդադար
կըդառնան, Զայոց բաղգին երկու աւել-
տեաց հրեշտակներ են, եթէ ժամանա-
կին մէկ անգութ ժանեաց չհանդիպին,
ասոնք վարժարաններուն և վարժարան-
ները ասոնց ջիղերը կաղգուրելով նորա-
նոր փառաց յաղթանակներ կրկնան կան-
գնել ապագային :

Վանք եւ Կարգ

Եւանուց ելեւմտից ճիշդ հաշիւը
չենք գիտեր, ըստ որում մեր ճանա-
պարհորդութեան հանգամանքները չ-
ներեցին մեզ լիովին ամեն բանի հե-
տամուտ գտնուելու. բայց իւր հա-
տոյթից մեծ մասը որ ուխտաւորներէ
է և ուրիշ հաստատուն եկամուտներ
շատ չունի, բաղդատելով միաբանից
թուոյն կամ իւր ծախուց, կը կարծուի
թէ ելքը մուտքէն աւելի է, այս և ասոր
նման քանի պարագաներու մէջ զա-
նազան խնդիրներու իւր մեծ վնասուց
օրատճառ ըլլալը արդէն յայտնի կ'ե-
րեւայ :

Իր արտաքին և ներքին բարեկար-
գութեանը վրայ ալ թէպէտ կատա-
րեալ գաղափար չենք կրցած առնուլ,
բայց կը ցուցնէ որ աչքէ սպրդած չեն
և ժամանակին տուած դժուարատար
կնճիռներու հակառակ ջանք եւ ճիւղ
խնայուած չեն, Իայց կարծենք աւելի
լաւ կ'ըլլայ եթէ իրեն համար ժողով
կամ խորհուրդ ունենայ :

Երաժշտութիւն եւ ճկարչութիւն

Եւ Եւանուց երաժշտութեան մասին
մեծ հոգ և ինամբ տարուած է Երբա-

զան շօր կողմէն, և եթէ որակառու
թիւն մ' ալ գտնուի, այն ալ չէ թէ
որ երաժիշտ չկայ, այլ պատճառը ազ-
գային հին ակսոս մ' է ։

Այն է՝ երաժիշտներնիւ աւելող
ազգէն քաջաբերուած չեն ըստ օրինի-
կրաժշտութիւնը ցայսօր զգիւնք կը
կրէ մեր ազգէն ։ Իւր արժանաւոր
վարձքն ու քաջաբերութիւնը վայելած
չէ ։ Վասն զի դեռ ազգն ալ ձանձրած չէ
նորա արժանիքը, դեռ չէ ձանձրած
թէ « Լրաժշտութիւնը բանասիրու-
թեան քայրն է ու առանց միայն միւսին
կենանքը տխուր է եւ կիսակենդան,
դեռ չը գիտցաւ թէ բանասիրութիւ-
նը մարդուս զգացում տուած ատեն՝
երաժշտութիւնն ալ չունչ և հոգի կու-
տայ ։ դեռ չիմացաւ որ բանասիրու-
թիւնը հայրենեայ ձանապարհը սոր
վեցուցած ատեն ։ երաժշտութիւնն
ալ հոն քայլ առնել կուտայ, երաժըշ-
տութիւնէն աւելի հաւատարիմ բարե-
կամ չը կայ մարդուն, որ վշտայ վըշ-
տակից ։ ուրախութեանց ուրախակից
և խիստ ալ գաղանապահ է ։ չգիտցաւ
թէ բանաստեղծին հեղինակութեան
սրբագրիչն է առ ։

Ի՞նչ իրաւունք է ։ ուսմանց ամէն
կարգին ու մասանց հարցաքննութեան
արդիւնքը և նօթը նշանակել, ասորը
ոչ ։ անոնց մրցանակը տալ, ասորը ոչ ։
ինչո՞ւ տղան մանր ուսմունքի քննու-
թիւն տայ և ասոր չտայ ։ եթէ առա-
ջինը բրիտոմոնէութիւն եւ հաւատք
կուտայ, աս ալ անոր խունկ սրտի
պատրաստել կուտայ ։ ափսոս, չէր
գիտեր Էտ կ'երթանք, եթէ յառաջ
'կայնպէս երաժշտի մը հետ վանքը ի-
րեն սեփական նկարիչ մ' ալ ունի
որ բուսական նուրբ երեւակայութիւն
և վարժ ու հմուտ ձեռք ունի, որոց
ծնունդն է նաեւ սահմանադրութիւն
կոյսը և ուրիշ մէկ քանի գիւտեր ու

վարպետաշէն բաներ, սակայն ըկ Լ
սայի Երբաղանին քաջաբերութեամբ
բան չըլար, որչափ որ ազգին հանրու-
թիւնը գիտնայ և խրախուսէ ։ և մեր
խուզած էական կէտն ալ այս է հոս,
որ մեր ժողովուրդը ասոնց յարգն ու
արժէքը չէ զգացած ։ վասն զի մեր լը-
րագիրք ասոնց վրայ տակաւին խօսիլ
չեն սկսած, չեն ձանձրուցած ։ որով
պատճառ կ'ըլլան ասոնց վնասութեւր
և արուեստին կամ գիտութեան ազ-
գին մէջ մեռնելուն (1) ։

Այն ազգը Լըրպացոց արտաքին
ձեռն կապիկն է ։ անոնց յառաջադի-
մութեան կեղեւը միայն ունի, իսկ
հիւթն ու ոգին 'ի բաց թողուցած է ։
Վիսոս ։

յետաւորէմ
1869, ապրիլ 9

ԹԱՌՈՒԼ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹ

« Ուրախութեամբ սրտի կը լըսեմք որ
Օ միւսնից ոտըր Ստեփանոս եկեղեց-
ւոյ Լազերեցութեան պաշտօնը Չի-
վիճեան Լրժանապատիւ և խոհմու-
ղարդ Տէր Յովհաննէս քահանային
յանձնուելով, փոխանակ Լրժ. Տէր
Գէորգ քահանային, որ իւր ծերութեւ
և շարունակ տկարութեան պատճառ-
աւ հրաժարած է ։ մեծ եռանդ կ'
նախանձաւորութիւն տիրած է քահա-
նայական խմբին ։ որոնք հաւաքուե-
լով բաց 'ի քանի մի կանոններ հաստա-
տելէ իրենց պաշտօնին վերաբերեալ ։
այլ և ընթերցարանի սենեակ մի հաւ-
աստներ են յիշեալ եկեղեցւոյն մէջ ուր
կ'ընդունին առ սցժմ քանի մի տեսակ

(1) Մըթ Թեպետ յատուկ տեսակաւ խօսե-
լու պատրաստուած էինք վաղուց ասոնց նկատմամբ ։
բոց տանը եկաւ հիւսկուքն երկու խօսք ընդու

աղգային լրագիրներ, և կը փափաքեն նաեւ կրօնական և բարոյական գրեւանց հաւաքածոյ մի ևս ձեռք բերել շնորհիւ բարեպաշտ աղգայնոց :

Քահանայական խմբի մի առաջին անգամ յուսած սոյն կրօնասիրական և բարոյական շարժումը մեծ պատիւ կ'ընէ Ս. Սիւրենիոյ հայ հատարակութեան, և կրնայ բարի օրինակ լինել նաեւ ուրիշ հայրենակ քահանայից, վասն զի գիտեմք ստուգիւ և փորձիւ՝ որ եկեղեցականաց օրինակը աւելի ալիւքցուածիւն և տպաւորութիւն ունի աշխարհական և առմիկ ժողովրդէան սրտին և մտքին վերայ, թէ 'ի միլութիւն և թէ յառաքինութիւն :

— Ըմոյս 9ին Վեր. Գալաթեան Սարգիս Սրբազանը մեծ յարգանք ընդունուեցաւ, որուն մինչեւ (Յոպպէ, որ է իջ ժամու միջոց, երկու օր յառաջ գիմաւորելու գացած էին մէկ քանի վարդապետներ և մինչև քանի մը ժամուան ճանապարհն ալ ուրիշներ, որոնք ճանապարհի մէջ իրարու և Սրբազանին ու իրեններուն հետ միասնաւ լով շքեղութիւն մը կազմած էին իսկ վանքի մէջ մնացածները բաց 'ի Սրբազան Պատրիարք չորմէն, Ս. Զակով բայ դուռը գիմաւորելով յարգանք առաջնորդեցին 'ի Ս. Գլխադիր եւ անտի ժառանգաւոր աշակերտաց քաղցրանուագ երգերով դէպ 'ի Պատրիարքարան, ուր Պատրիարք չոր հետ սիրով ողջագուրեւէն և փոքր տեսութիւն մ' ընեւէն յետոյ հանգիստ ըրաւ իրեն համար յատուկ պատրաստուած սենեակը :

— Երանօրինակ մեծարանք և ընդունելութեամբ, ամսոյս 18ին, Սուրբ Եթովոս ժամանեցին Վեր. Իգնատիոս և Սիմէօն Սրբազան եպիսկոպոսները :

— Եթովոս Երթ. միտքան Եստուա

ճատուր վարդապետը հետեւեալ կը գրէ մեզ Եղիստոսէն. « Եղիոյ Վերներալ Կոնստանտնուպոլսի լուր ղրկելով իւր թարգմանին հետ տեղւոյս առաջնորդարանը՝ եկաւ մեզի ուղեց, գնացինք եւ սա հետեւեալ խօսքերը առաջարկեց մեզ. « Վեր. Խաչակ եպիսկոպոսին եւ իւր ընկերներուն Հապեշատանի որ սահմանի մէջ ըլլալը գիտէք. « Պատասխանեցինք որ իրենց մէ եկած մէկ նամակէն կը ստուգենք թէ՛ Պելեոս գաւառին մէջ են, բայց վերադառնալու համար ոչ ճամբայ կայ, ոչ դրամ և ոչ հանդերձ, այնպէս յետին խոշորութեան մէջ մնացեր են ր և այլ մեր գիտոյածը խօսեցանք. « Պատասխանեց Վերներալը թէ՛ Տէրու թեմէն մեզի յատուկ հրաման կայ՝ որ այդ մարդկանց բոլոր ծախքը եւ պիտոյքը հոգալով՝ մարդ ղրկենք բերել տանք, 1000 բալ ճամբու, ծախք : Եւ գիտօսի կառավարութեան կողմէն յատուկ մարդ և այլ պիտանի եղածները, և մեզի ալ հրաման ըրին որ իւրաքանչիւրոց երկու խաթ ղգեստ պատրաստենք, որոց դրամը իրենք պիտի հատուցանեն : Սենք ալ յատուկ ցանկ մը շինելով՝ գլխի ֆեսէն սկսեալ մինչեւ ոտքի կնիգուրան իւր արօքն պատրաստել կուտանք, ութ օրէն վերջը (10՝ Երրիւ) պիտի լրանայ ամեն բան և ճամբայ պիտի ելլան Հապեշատան գացողները » :

— Եստուր թէ Հայոց եւ թէ այլ քրիստոնեայ աղգաց ուխտաւորները առաւել բազմութիւն էին քան անցած տարուանը. բայց գոհութիւն Եստուոյ որ տօնական հանգէսները կատարուեցան ամենայն խաղաղութեամբ : Վաճառոյս ենք որ այսուհետեւ խաղաղութիւնը կամաց կամաց պիտի ախրէ այն նուիրական տեղեաց մէջ, որոնք երբեմն արիւնհեղութե

եւ խռովութեան վայրեր կը փոխար-
կուէին 'ի նախատինս 'Քրիստոնէս-
ւթեան : Այս խաղաղական յուսով մը
խիթարուած քաղցր պարտք կը համա-
րի Ահմը շնորհաւորել 'Քրիստոսի յու-
սալիր (Յարութիւնը և բոլոր Հայոց
Ազգին համար մաղթել կատարեալ
յարութիւն 'ի թմրութենէ քարու
թիւն 'ի տգիտութենէ քարութիւն
'ի նիւթական և 'ի բարոյական մեռե-
լութենէ :

ԳՈՒՄԱՐ ՆԱԽԻՔ

(Շարունակութիւն, տես թիւ 2):

13. Արաբացի զինուոր մը իւր զօ-
րապետին ձիուն վերայ պատահելով՝
ձիուն սանձէն բռնելով պանիկայ կա-
նեցուց և հարցուց անոր թէ ձիուն
գինը քանի է : Օրապետը տեսնելով
անոր ինչ վիճակի մէջ ըլլալը, տուն մի
տանել տուաւ և այնտեղ պառկեցու-
ցին, միւս օր առաւօտը զօրապետը
գնաց այնտեղ հարցնելու թէ ձիուն
քիչ կուտայ, սթափած զինուորը պա-
տասխանեց, տէր իմ, այն որ երեկ ե-
րեկոյն ծախսու առնել կուգէր, այս
առտու կանուխ ելաւ գնաց :

14. Անմիտ երիտասարդ մի որ ա-
մենեւին կարդալ չէր գիտէր, գեղե-
ցիկ գիրք մի պարգեւ ընդունած էր,
զայն ցոյց տալու համար եկեղեցին
տարաւ և կարդալ կը ձեւանար մեծ
ջերմեռանդութեամբ, դժբաղդաբար
երիտասարդ մի որ անոր ետեւի կող-
մը կանգնած էր, տեսաւ որ գիրքը գլ-
խիվայր բռներ է, ըսաւ անոր. պարոն,
կ'աղաչեմ թողութիւն շնորհէ համար
ձախութեանս որովք զի կը հարցնեմ,
ինչու համար գիրքդ գլխիվայր բռներ

ես : Պատասխան տուաւ անմիտ երի-
տասարդը. ցախիկ եմ :

15. Բժիշկ մի իւր ներքին սենեկին
մէջ շատ զբաղած ըլլալով, տեսաւ որ
պղտիկ աղջիկ մի մոտաւ այն տեղ կը
բակ ուզելու, բայց բժիշկը ըսաւ ա-
նոր թէ կրակը տանելու համար բան
մի չունիս. և անօթ բնութելու ատե-
նը, պղտիկ աղջիկը կրտկարանին մօ-
տեցաւ քիչ մի պաղ մօխիւր առաւ իւր
ձեռաց մէջ և քանի մի կրակ գրաւ վը-
րան, բժիշկը ասոր վերայ այնչափ
զարմացաւ որ իւր գիրքերէն մէկը գե-
տինը ձգեց ըսելով թէ՛ իմ բոլոր գի-
տութեամբս չի կրցայ այս բնական
հնարքս գտնալ :

16. Անուական մի քանի մի ժա-
մանակէ 'ի վեր իւր ընտանիքէն հե-
ռացած ըլլալով՝ իրեն մօտ տեղերէն
գիաղացի մը պատահեցաւ, այլ և այլ
հարցմունքներ ընելէ վերջը, իւր գա-
ւառին վրայօք ալ հարցուց թէ յա-
ռաջուան պէս շատ խենթեր կան այն
տեղ : Արաւի չէ պարոն, պատասխան
տուաւ գիւղացին, ձեր հոն եղած
ժամանակին չափ չկայ, (անուականը
խօսքին ուր դպչիլը իմացաւ, չէ թէ
միայն չբարկացաւ, հապա ըսաւ գիւ-
ղացիին՝ կարծեմ թէ դուն անոնցմէ
ըլլալու չես :

17. Անուական մի իւր սենեկապե-
տին հետ ճամբայ ելաւ. սենեկապե-
տը գրաստին վերայ քնանալով իւր
տիրոջ վերարկուն կօրնցուց, ազնու-
ականը գլուխը դարձունելով տեսաւ
անոր ձիուն վրայ երերալը, և իւր վե-
րարկուն ամենեւին չտեսնելով, իւր
դժգոհութիւնը յայտնող սաստիկ ձայ-
նով մը անգամ մի կանչեց, (օհաննէս
ուր է իմ վերարկուն, և գրաւ կը բռ-
նեմ որ դուն կօրնցուցիր :) Կռայն
չը տեսնելով զայն՝ ըսաւ ես գրաւ չեմ
դներ տէր իմ, վառն զի ապահով եմ

որ դուռն պիտի շահես :

18. Ութը տարեկան մանուկ իշխան մի շատ քաղաքավար ու շատ խելացի ըլլալով, օրին մէկը ամբողջ ընկերութիւն մի կը զարմանար : () Եր քաղաքացի մի անոր տրուած գովեստները լսելով, բաւական բարձր ձայնով մի ըսաւ, այն տղաքները որ իրենց պղտրկութեան ատենը շատ խելացի կ'ըլլան, մեծցած ատենին քիչ խելք կուենեան : () անուկ իշխանը զայս լսելով անոր նոյն եղանակաւ պատասխան առաւ, պարտն քաղաքացի կը կարծուի թէ ձեր մանկութեան ատենը խիստ խելացի էք եղեր :

19. Փարիզի նոր կամուրջը լմնաւ լու միջոյնները վերակացունելը տեսան որ մարդ մի առանց մէկու մը բան մի ըսելու կամուրջը չափելու կղզաղէր, այս մարդը ճարտարապետ կարծելով իրենց հետ ճաշելու հրաւիրեցին, կերակուրէն վերջը աղաչեցին որ իւր կարծիքը իրենց հաղորդէ, որոնք անշուշտ կրնային կատարելագործել իրենց գործը : Բաւ անոնց, ես կրմտածեմ որ շատ խելացի եղած պիտի ըլլաք, որ այս կամուրջը դէպի լայնքը շիներ էք, որովհետեւ եթէ երկայնութեան կողմէն բռնելու ըլլայիք, երբէք չէիք կրնար գլուխ հանել :

20. Սրբորդանոցի դերձակ մի, որ գերեզմանատան կից եղող քաղաքին դրանքով կը բնակէր, իւր խանութին մէջ բեւեռէ մի կախուած հողէ աման

մի ունենալով, որքան որ մեռեալ կը տանէին թաղելու, այն անօթին մէջ պզտիկ Գայլախաղ քար մի կը ձգէր, եւ ամէն ամառգլխայն վերջը մեռելոց թիւը հասկնալու համար Գայլախաղները կը համբէր, վերջապէս ինքնալ մեռաւ, քանի մի ժամանակէ վերջ ոմանք չը գիտնալով անոր մեռնիլը, և խանութը քոց տեսնելով, հարցուցին թէ ինչ եղած էր դերձակը : () Դրացիներէն մէկը պատասխան տուաւ թէ՝ դերձակն ալ միւսներուն պէս անօթայն մէջ ընկաւ :

21. Կասկնացի աղքատ մի որ աւամուռն թեթեւ զգեստէն ուրիշ բան չուներ, ձմեռուան մէջ կը չորջեր Փարիզի () որ կամուրջին վրայ թաւաւորը որ կ'առքով կանցներ այնպիսի վիճակի մէջ տեսնելով շատ զարմացաւ. կանչել առաւ և ըսաւ անոր, բարեկամ ինչո՞ւ համար թեթեւ զգեստով կը շրջիս այսօր որ ասանկ սաստիկ ցուրտ է, որ ես ալ հազիւ կրնամ գիմանալ, թէպէտ և պատուական մուշտակ մը ալ հագած եմ : Պատասխան տուաւ աղքատը, տէր արքայ, եթէ () ներ վեհափառութիւնը ինձի պէս ընելու ըլլայ, ամենեւին ցուրտ չը պիտի զգայ իրենց թագաւորը, ուրեմն դու ինչ կրնես : Պատասխանեց կասկնացին, տէր արքայ, բոլոր ունեցած զգեստներս վրաս կը կրեմ :

(Երբեք)

Տպագրական վրիպակներ

ՆԱԽԸՆԹԱՅ ԹԻԻ

Երես
60
70
71

Սխալ
30000
վարդապետներ
հաւաստի ենք

Ռոդիդ
3000
վարժապետներ
հեռատես ենք

Հայաստան Առաքել աղա :
 Բեմաձևան Որդիկ Էֆենոփ (2 օրի .) :
 Գերեմիաձևան Եղալբ աղա :
 Բեհլեկեան Գովհաննէս աղա Կրտսերացի :
 Գեօհեան մահտեփ Կարապետ աղա :
 Գրիգորեան Զօհան աղա :
 Գրիմաձևան Եարուժիկն աղա :
 Գրուշըղեան մահտեփ Եկալբ աղա :
 Գոյանձևան Եովհաննէս աղա :
 Ծառապաշի մահտեփ Պետրոս աղա :
 Յրէնկեան Եակոբ Էֆենոփ Կրտսերացի . (2 օրի .) :

ՀԱՅ Փ Ա

Դարբեան Ստեփան աղա Ակնցի :

ՀԻՆ ՆԱԽԻԶԵԽԻԱՆ

Արժ . Մեարդիւ վարդապետ Սմբատեանց :

ՂԱՐԱԲԱՂ

Արժ . Արիստակէս վարդապետ Սեդրակեան :

ՄԱԼՂԱՐԱ

Սերափեան Եովակիմ աղա :
 Պետկեան մահտեփ Եովհաննէս աղա :

ՄԱՐԱԸ

Սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ վարժապետ Դուրի Մեծ .
 Եակոբեան աղալբ որ Ալէքսանդրիա :
 Հանաքեան մահտեփ Սարգիս աղա :

ՄԱՐԶՈՒԱՆ

Գեր . Եովհաննէս Արքեպիսկոպոս Էգեան :

ՅՈՊՊԷ

Արժ . Աթանա վարդապետ տեսուչ :
 Մտաճեռեան Եովակի աղա :
 Ս . Մուրատեան Միլեօն աղա :

ՆԻԿՈՍԻԻԻԱ

Գեր . Նիկողոս Արքեպիսկոպոս առաջնորդական
 փոխանորդ :
 Թանգարան վերանորոգեան Նիկոմիդիոյ :
 Տէր Կարապետեան Մկրտիչ աղա :
 Տէր Միմասեան Եղիա աղա :

ՇԱՊԻՆԴԱՐԱՀԻՍԱՐ

Գեր . Աբրահամ Արք եպիսկոպոս :

ՌԻԼՆԻԱ (ԶԵՅԹՈՒՆ)

Սուրբ Եովհաննէս եկեղեցւոյ վարժապետ . Դուրի
 ի Մեծ . Եակոբեան աղալբ որ Ալէքսանդրիա :
 Սուրբ Եակոբ եկեղեցւոյ վարժապետ , Դուրի ի Մեծ .
 մահտեփ Դադարեթ աղալբ Ս . Գափաման :
 Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարժապետ , Դուրի ի
 Մեծ . մահտեփ Դադարեթ աղալբ Ս . Գափաման :
 Սուրբ Աստուածածին եկեղեցւոյ վարժապետ :
 Սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ վարժապետ :

ՊԱՂՏԱՏ

Իսկնտեղեան մահտեփ Խաչիկ աղա :
 Իսկնտեղեան մահտեփ Իսկնտեղ աղա :

ՊԵՐՈՒԹ

Արժ . Վարդան վարդապետ տեսուչ :

ՍԵԱՍՏԻԱ

Գեր . Կարապետ Արքեպիսկոպոս :
 Արժ . Պետրոս վարդապետ :
 Ահարան (մահտեփ) աղա :
 Աշտարեան Մահտեփ Դարբէ աղա :
 Տ . Թեոդորոսեանց մահտեփ Մարտիրոս աղա :

ՍԵՒԵՐԵԿ

Արժ . Եփրեմ վարդապետ Էգեանցի :
 Եաղապետեան Սարգիս աղա :
 Ենի զօնեան Մարգար աղա Ակնցի :
 Իմեռեան Պետրոս աղա Մատենցի :
 Սամաղը Էմինի Կիրակոս աղա :

ՎԱՆ

Արժ . Եովհաննէս վարդապետ Ամատունեանց :
 Առաքելեանց մահտեփ Մարտիրոսեան Մարգար աղա :
 Խաչատուրեանց մահտեփ Մկրտիչ աղա :
 Նաթանեան մահտեփ Համարաբաժ աղա :
 Պօշտեանց Գեորգ աղա :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ

Գեր . Եակոբ Սրբազան Արքեպիսկոպոս :
 Հանապեան Առաքել աղա :
 Միմասեան Եովհաննէս աղա :
 Պաղաղ մահտեփ Օհան աղա :

ՏՐԱՊԷՁՈՆ

Գեր . Մեարդ Արքեպիսկոպոս (2 օրի .) .
 Արժ . Գրիգորիս վարդապետ :
 Բարեհամբաւ Լ . Գալոյն :
 " Մեարդեան Գալոյն Կիւսիս շխանք :
 " Դալոյն Կիրակոս :

Գասպարեան Եակոբ աղա :
 Գրիգորեան Նիկողոս աղա :
 Խրաքեան Վարդան աղա :
 Կիւլլեկեան Կարապետ աղա :
 Կիւրճիեան Պօղոս աղա :
 Մախոսեան Արիստակէս աղա :
 Մեղաւորեան Սարգիս աղա :
 Միմասեան Զօհաննէս աղա :
 Եակոբեան մահտեփ Ստեփան աղա :
 Ս . Մեղաւորեան Խաչիկ աղա :

ՓԱՐԻԶ

Թիւրապետ Պետրոս աղա :
 Եակոբեան Մարգար աղա :

ՔԻԼԴՍ

Եակոբ աղա Ակնցի . (2 օրինակ) :
 Պաղապետեան Կարապետ աղա . (2 օրինակ) :
 Պատմաձևան Գեորգ աղա :

ՔԻՇՆԵՒ

Արժ . Գրիգոր վարդապետ աղա Ստեփաննեան :

ՑԱՆԿ

ԱՊՐԻԼ,

Ժողովարդային կրթութիւն. — Ե. Հետեւութիւն .	
— Զ. Ուսուցչական դպրոց	73—78
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. — Թարգմանութիւն յնգղիականէ	78—83
ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ. — Ընթերցի ու Վաղարշակիւթ պատանի .	
(շարանայիւ)	83—85
Նամակ և ուխտաւորական տեսութիւն	85—93
ԺԱՄԱՆԱԿԱՐԱԿԱՆՔ	93
Ուսարձալիք. (շարանայիւ)	95

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄԱՆՔ

- Ա. Սիւնը ամէն ամիս կը հրատարակուի 24 երեսէ բաղկացեալ ութանալ թղթով .
- Բ. Տարեկան գինն է երկու տրեաթ Մէմբաիկ հանդերձ Զանապարհի ծախս քովը, կանխիկ վճարելի :
- Գ. Զատ տետրակ առնել ուղղով, պէտք է ամեն մէկ տետրին շորս փա-
հէկան վճարել :